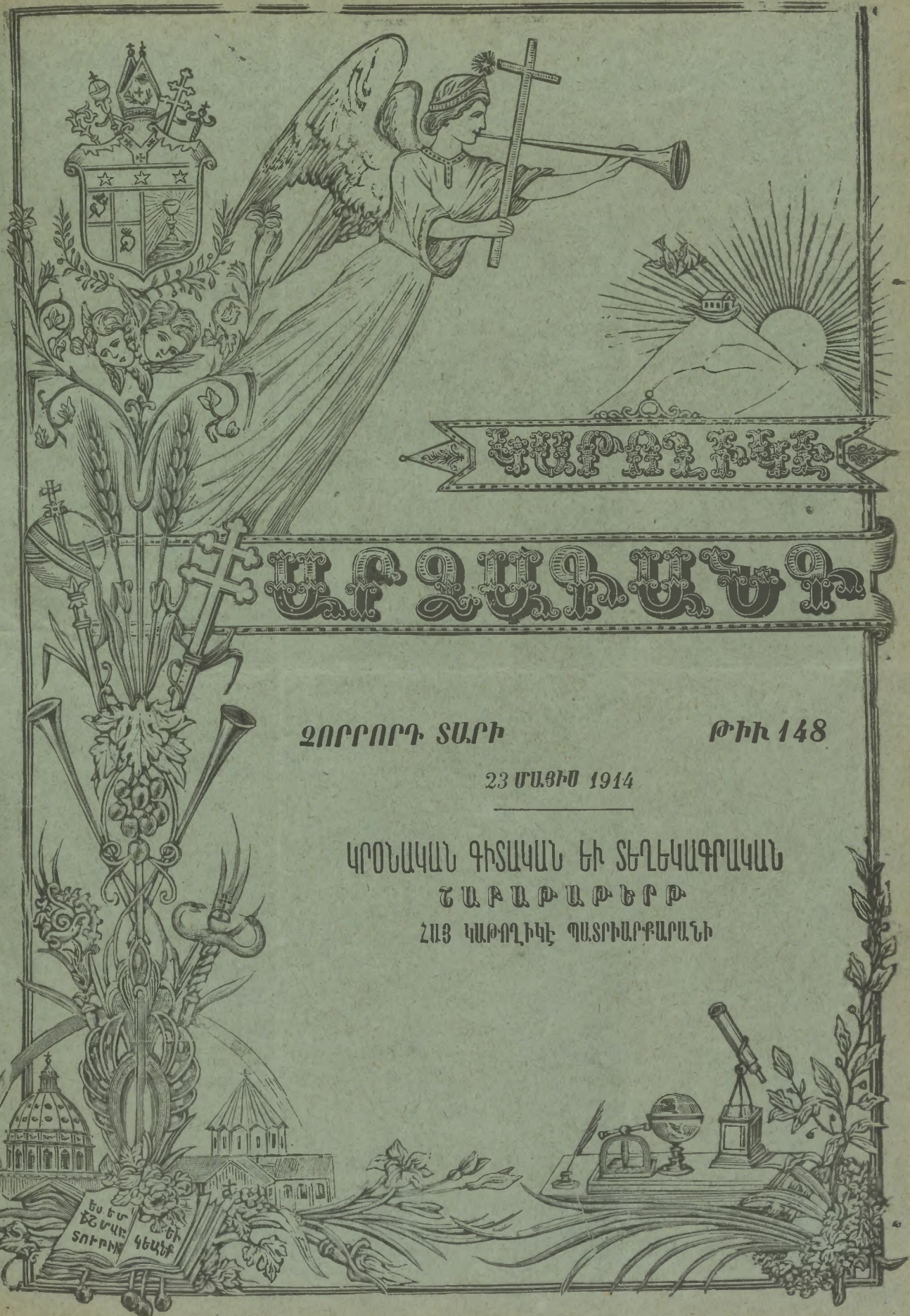

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԽՈՐՀԱՆՈՒՄ

ԱՐԱՐԱՅԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵԼԵԿԱԳՐԱԿԱՆ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 148

23 ՄԱՅԻՍ 1914

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵԼԵԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ

ԵՍԵՆ
ԵՆՆԱՆ
ՏՈՐԻՈՆ
ԿԵՆՆԷ

ՏՕՒԱՑՈՅՑ

Մայիս 24	†	Կիր.	բձ.	Է.	Երկրորդ Ծաղկազարդ:
25		Բշ.	բկ.	ԽԴ.	or Յիւնաց :
26		Դշ.	գձ.	ԽԵ.	or Յիւնաց :
27		Դշ.	գկ.	ԽԶ.	or Յիւնաց :
28		Եշ.	դձ.	ԽԷ.	or Յիւնաց:
29		Ուր.	դկ.	ԽԸ.	or Յիւնաց :
30		Շք.	ւձ.	ԽԹ.	or Յիւնաց :

ԿԱԹՈՂՈՍԻԿԷ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳՐԱԿԱՆ
ՇԱՐԲԱԹ-ԱԹ-ԵՐԹ-

Զորրորդ տարի ④ 23 Մայիս 1914 ④ Թիւ 148

«Մրբազան Բահանայապետն Պիոս Ժ. կը մաղթէ որ Կաթողիկէ Առձագանգ շաքաթերքը շա-
րունակէ Հայաստանի կաթողիկէ ժողովրդոց մէջ, մանաւանդ ի զաւսուս, փրկարար առաքելութիւն մը կա-
տարել, ի բարգաւաճանս կրօնից եւ ի հոգեւոր օգուտ հոգիներու: Այս մաղթանաց արդիւնատուութեան համար
Մրբազան Հայրն սրտագին կ'օրհնէ յիշեալ Շաքաթերքը, ինչպէս նաեւ անոր խմբագիրներն եւ ըմբեղողները»:

Նամակ Կարդ. Մերի Տէլ Վալի, առ Ամեն. Ս. Պօղոս Պետրոս ԺԳ. Թեղեթմն, Հայ Կաթողիկէ Պատրիարք Կիլիկիո
28 Նոյեմբերի 1912, ընդ 60780 քուսանաւորաւ:

ԴԵՊՔԵՐ ԵՒ ՍԿԶՐՈՒՆՔՆԵՐ

ՊԱՅՔԱՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Բ.

*«Un sot trouve toujours un plus sot
qui l'admire».*

BOILEAU

Բանքեր չընդունիր մեր գովեստները Ս.
Պապերու մասին, և փոխանակ ուղղամիտ
պատմիչներու հետ իրաւունք տալու մեզ՝
նախամեծար կը համարի հազար անգամ
լսուած ու հերքուած առարկութիւններ միա-
մտօրէն կրկնել մեզ դէմ. որով ցոյց կու տայ
թէ ինք բնաւ չէ ուսումնասիրած այն խըն-
դիրներն որոնց մասին կը խօսի, և կամ եթէ
ժամանակաւ ուսումնասիրած է՝ այսօր խըս-

տասիրտ յամառութեամբ կը մաքառի ճշմար-
տութեան դէմ, առանց մտածելու թէ ճշ-
մարտութենէ աւելի զօրաւոր և աստուա-
ծային բան չկայ և չի կրնար լինել արեւու
տակ. Ահա ըստ իրեն մեծ դժուարութիւն
մ'ընդդէմ Պապերու. «Ո՛ւր պիտի դնենք
ուրեմն Ոնորիոս առաջինը՝ որ կաթողիկէ
Եկեղեցւոյ վարդապետութեան հակառակ
միակամեայց մոլորութեան համակարծիք
գտնուած է, որուն գրուածքները տիեզերա-
կան ժողովի մը մէջ խարոյկի մատ-
նուած են»:

Եթեքներդ դարուն Արեւելքի աստուա-
ծաբաններէ ոմանք մոլորեցան, և Բրիտտոսի
վերագրեցին մի միակ կամք. Կ. Պոլսոյ
սնարժան պատրիարքը Սարգիս իբրեւ պա-
րագլուխ անոնց՝ գրեց ի Հոռմ, ուր Ս.
Պետրոսի աթոռոյն վրայ կը բազմէր Ոնորիոս
Ա. (625-638), Թէպէտ և Երուսաղէմայ

Պատրիարքն ալ, Սուրբ Սոփրոնիոս, գրած էր Պապին, բայց սա Սարգսի և իւր համախոհներու նենգութեանց անտեղեակ և եկեղեցւոյ խաղաղութիւնը նոր վէճերով չվերադառնալու բաղձանօք՝ խնդրոյն ուղղափառ մեկնութիւն մը կու տայ և կ'անցնի։ Արդարեւ իւր կրկին թուղթերն որոնց հարազատ օրինակները կը մնան ցայսօր՝ ո՛ր և է մեղրութիւն չեն պարունակեր բնաւ ընդդէմ հաւատոյ։ Ոնորիոս չ'ըսեր ամենեւին թէ ի Բրիտոսոս չկան աստուածային և մարդկային կամք, այլ կ'ըսէ թէ մեր մարդկային բնութեան մէջ տեսնուած երկու հակընդդէմներգործութիւնք չկան ի Բրիտոսոս, այլ միմիակ ներգործութիւն (յն. հեկեղի'ա), այսինքն մի կամք և եթ. ինչ որ յայտնապէս ուղղափառ վարդապետութիւն է։ Մինչդեռ մեր մէջ սկզբնական մեղաց հետեւանքով «մարմին ցանկայ հակառակ հոգւոյ, եւ հոգի հակառակ մարմնոյ»։ ինչ որ չկրնար մտածուիլ երբեք մեր պաշտելի Փրկչին նկատմամբ։ Ուստի ընդդէմ Ոնորիոսի առ առաւելն կրնայ ըսուիլ թէ խնդիրը փոխած, բուն նիւթէն շեղած է, բայց չի կրնար ըսուիլ առանց անիրաւութեան թէ ուսուցած լինի մոլորութիւն մը կամ մեղանշած ընդդէմ հաւատոյ։ Ահա քահանայապետին խօսքերը. «Մի միակ կամք կը ճանչնանք ի Բրիտոսոս Յիսուս ի Տէր մեր, վասն զի մարդկային բնութիւնն առնուեցաւ յայտնապէս աստուածութեան կողմանէ, և առնուեցաւ ի վիճակի անմեղութեան, ինչպէս որ եր անկումէն առաջ»։¹

Բայց ենթադրենք պահ մը թէ Ոնորիոս սխալած լինի անձնապէս. միթէ կրնա՞յ գէնք մը լինել այս ընդդէմ Անսխալութեան։ Ո՛չ անշուշտ։ Ո՛վ ուսուց երբեք որ Պապերն ամէն տեղ ու ամէն ժամանակ անսխալ են։ Կղերանոցի մը ամենէն համեստ ուսուցչէն մինչեւ ամենէն խորիմաստ ու մեծահանճար

աստուածաբանը, ամէն լուրջ կաթողիկէներ կը հոչակեն թէ անսխալութեան առաջին պայմանն է որ Ս. Քահանայապետը խօսի յաթոռոյ, սահմանէ կամ դատապարտէ վարդապետութիւն մը, պարտաւորելով ընդհանուր եկեղեցին ընդունիլ իր պաշտօնական յայտարարութիւնը։ Յոյժ պայծառ են այս մասին պատմագէտներու և աստուածաբաններու տեսութիւնները զոր մերձեցնելով Ոնորիոսի հետեւեալ կերպիւ կը համառօտէ կաթողիկէ Համայնագիտութիւնը. «Որովհետեւ (Ոնորիոսի) նամակը ո՛չ կը սահմանէ և ո՛չ կը դատապարտէ, և ո՛չ կը պարտաւորէ եկեղեցին ընդունելու իր ուսուցումն, անշուշտ սնկարելի է համարել զայն իբրեւ վճիռ մը յաթոռոյ»։¹

Բայց կ'աւարկուի մեզ թէ վեցերորդ Տիեզերական Ժողովն, երրորդ Կ. Պոլսոյ, (630—681) — որ տնսխալ էր անշուշտ, դատապարտած է զՈնորիոս իբրեւ հերետիկոս... — Ասոր սլ պատասխանը պարզ է յոյժ, և դիւրապէս համազօյ անոնց համար որք կը սիրեն ուսանիլ և ո՛չ հակառակիլ վայրապար։ Պէտք չէ անգիտանալ թէ Տիեզերական Ժողով մը անսխալ չէ իր բոլոր խօսքերուն և ամէն որոշումներուն մէջ, և թէ Ս. Պապին կողմանէ չհաստատուած վճիռները չեն վայելած, չեն վայելեր ու չպիտի վայելէն երբեք Անսխալութեան աստուածային առանձնաշնորհումն։ Արդ Ս. Լեւոն Բ. Ընդհանուր Ժողովոյ ծանր դատապարտութիւնն ընդդէմ Ոնորիոսի չհաստատեց բնաւ, այլ մեղադրեց և եթ զայն, վասն զի Քահանայապետական զանցառութենէն օգտուելով, մոլորութեան բոցն ևս քան զէս ճաքակած էր այլեւայլ տեղեր։²

¹As the letter does not define or condemn, and does not bind the Church to accept its teaching, it is of course impossible to regard it as an ex cathedra utterance.» *The Catholic Encyclopedia*, vol. VII, p. 453.

²«Qui (Honorius) flammam hæretici dogmatis non, uti decuit apostolicam auctoritatem, incipientem exstinxit, sed neglegendo confovavit.» *Hardouin*, t. III, col. 1473, 1730.

¹ Mansi, t. X, p. 530. Տես նաեւ հետեւեալ կարեւոր երկասիրութիւնը՝ *Histoire des Conciles*, d'après les documents originaux, par Mgr. Charles-Joseph Hefele, sur le Pape Honorius, t. III, p. 347-364.

Հաստ մեզ Ոստրիտի զանցառութեան մեղքն իսկ մեծապէս կը թեթեւայ, երբ ի նկատ առնունք Կ. Պոլսոյ Պատրիարքին նենգամիտ պիւրիւրը, նոյն դարուն յարաբերութեանց զժողարութիւններն Արեւելքի և Արեւմուտքի միջեւ, և վերջապէս կրօնական երկարատե վիճաբանութեանց վտանգներն, որոնցմէ ջանադատ են յաւէտ զգուշանալ սիրոյ և խաղաղութեան Աստուծոյ Փոխանորդներն յերկրի՝ ամէն անգամ որ ախուր և բացարձակ հարկաւորութիւն մը չէ մղած զիրենք ի մարտ և ի պայքար:

Եւ եթէ Հոռոմի այս ազնիւ ճաշակէն քիչ մ'աւելի օգտուած լինէին յոյն և հայ ժողովուրդք, հին ու նոր Բիւզանդիոն, Արեւելք զարեղէ ի վեր հերետիկոսութեանց պարշառաւ բոյն մը չէր ըլլար անշուշտ, և մեր խեղճ հասարակութիւնն ևս, ափսոս, այսօրուան յոյժ անպատուաբեր ու մահաւոր՝ վիճակը չէր ունենար անտարակոյս...

ՎԱՆԱԿԱՆ

8 Մայիս 1914

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ (*)

Ա. Լ. Թ. Ը. Ն. Զ. Ը. Պ. Ա. Պ.

Էվվելիքնիմ արսի զլուրաց տի պիւր պիւրեան:
Յիսուս Քրիստոս սեօմմէզ պիւր առավերէ
մարուզ գալաճաղընը բա էվվելիքնէն
խապէր վերմիօ օիւր, վէ հազիգա-
րը հալսէ օախի օ առավերէ
մարուզ գալմբօ օր վէ
հալէն օէ գալմագօս
օր:

Էյէր ինսան իչին պիւր չէյ եարմատը իսէն, Ալլահ իչուն նէ հարմըլ օլտուղընը սէօլէ հիչ օլմագսա: Յիսուս Քրիստոսը պիւր երկրէքտէն չըգարտողընսա, հիչ տէյիլսէ, օրայա Ալլահ մէհապպէթի գօտոն մը: Տահա պու կիւն պութլէրէ սէճտա էտէն թէքմիլ միլլէթլէր վար. էյ Քրիստոսըն նէֆրէթի, սէնին առաքիսլարըն նէրէտէ տիրլէր: Կոյսլարըն եախօտ նահատակլարըն, նէրէտէ տիր-

(*) Յեւթիւ 146, էջ 292:

լէր տէյէ սիւալ էթմէյէ լիւզում կէրմէյօլըմ:

Թէքրար պիւր տահա սիւալ իտէյիմ, Քրիստոսա գարըլ օլան պու առավելթի թէվլիտ իտէն նէ տիր: Նումայա առավելթ կէօթէրիլմէտի, Զօրօսթր խօրլանըլմատը, մէզնէպ միւլէսիսլէրինտէն հիչ պիւրի հէտէֆի զաչլ օլմատը: Ներոն, Թիպէր, Տօմիսիէն կիպի ճանալարլարա գարըլ կէօթէրիլէն առավելթ պիլէ չօգ սիւրմէտի: Օնլարըն մէզարըլ իւզէրինտէ քէօք սալմատը, հէման գուրուտը: Սէօմմէզ, զայիլ օլմազ պիւր առավելթէ մարուզ գալմագ չէրէֆինէ եալընը Յիսուս Քրիստոս մագհար օլտու: Նէ տիր պուլըն հիքմէթի:

Իչթէ պուլըն հիքմէթի: Պիլ, պիզէ զահմէթ վէրէնէ, մանի. օլանա, պիզի էզէնէ գարըլ խուսուլմէթ տուլարըլ: Ներոն քէնտի պէտնամըղըլա իճրայի հիւքմ իթմէքտէ օլտուղը վազըթ, հէր քէս թարաֆընտան հէտէֆի նէֆրէթ օլտուղընը անլարըմ: Վէ Թասիթին օնըն ալընա էպէտի պիւր իշարէթի մախսուսէ գօյաճագ գատար գուվէթլի պիւր հաքքեաք գալէմինէ մալիք օլմատըղը իչուն զայէթ թէէսիլի իթմիլինէ թէաճճիւպ տէ էյլէմէմ: Լաքին պու կիւն մատամ քի Ներոն արթըզ մէվճուտ տէյիլ տիր վէ օնըն սէյիլաթըլ աճիզ քէմիքլէրինին իչինտէ մահպուս օլարազ ուլումագտա տըր: պու կիւն Ներոնա գարըլ քլմ խուսուլմէթ հիսս իտիյօր, Թիպէրէ, Տօմիսիէնէ գարըլ իպրազը քէն ու առավելթ իտէն վաճ մը:

Քէզալիք Արիոսա, Նեսթօրա վէ օնլարտան տա էվվէլ էպիօնա, Սէրէնթէ վէ իւք աուրլարըն քեսաֆֆէի սօֆիսթլէրինէ գարըլ Ս. Յովհաննէսին, Ս. Պօլիկարպոսըն, Ս. Իգնատիոսըն հիստէթ տուլտուղլարընա թէաճճիւպ իթմէմ, չունքի օ վազըթ օնլար գուվէթլի իտիլէր, Յիսուս Քրիստոսը բարէ բարչէ իտիյօրլար, Քիլիսայը քիւչիւլտիլյօրլարտը, պինաէն ալէյի տէ պուլնլար մանիալար իտիլէր: Փուգաթ պու կիւն մատամ քի օ պէօլիւք մուարէզէտէ մաղլուպ օլտուլար, քէմիքլէրի թօլ հալինէ կէլմիշ տիր, եանալըլըլարը պիւր չօճուզ պիլէ իզլալա գատիր

տէյիլ տիր, քէնտիւէրէ գարչը զայդ ու ա-
տաւէթ կէօսթէրիւմէմէսինէ տէ չալըչմամա-
լը տըր:

Պիզզաթ Վօլթէրէ գարչը պիւլէ, պիզիմ
հիսսիյաթլարըմըզըն էսկի շիտտէթինի զայպ
իթմիչ օլտուղընը կէօրմէյօրմընըզ: Կէնձ-
լիյիմտէ պէօյիւք իխթիլալտան էվվէլ հա-
չամըչ, Վօլթէրին քէմալը շաշաա իլէ տէմ-
կիւզար օլտուղընը, իսանտէյի իսթիհա-
քեարլէրիյլէ Յիսուս Բրիստոսը էզմէյէ չա-
լըչտըղընը մաէթթէէսսիւֆ կէօրմիւշ օլան
պիր միւլէթէնէմ իխթիյար թանըտըմ քի պու-
բիրի բուշէնզամիր, հիտտէթինի, նէֆրէ-
թինի զահիրտէն տէ կէօսթէրմէքսիվին Վօլ-
թէր հագզընտա իտարէյի քէլամ իտէմէզտի:
Փագաթ պիզ քի Վօլթէրին իտարապ իթմէք
իսթէտիքլէրինին թէքրար րէֆապ պուլմա-
սընը, մահվա գալպըչտըղլարընըն թազէ պիր
հայաթլէ մուամմէր օլմասընը կէօրաիւք,
չէօյլէ քի արթըզ Վօլթէր պիզիմ ինտիմիզտէ
պիր մաղլուպ տըր, էճտասըմըզըն օ գասար
իսհիլլէ օգուտըզլարըն օնուն ասարը մէշ-
մուլարընըն, էվլատլարընը թարաֆընտան
միւթալէսաընտա րազպէթ իտիլմէյէճէյինէ
գանաաթ հասըլ օլմուշ տըր, իշթէ պու սէ-
պէպտէն նաչի հիտտէթ ու նէֆրէթ հիսսի-
յաթըմըզըն տախի կիթտիք'է տիւշտիւշիւ-
նիւ կէօրիւյօր վէ թէաճճիւպ տէ իթմէյօրուզ:
Իշթէ ինսանըն գալպի պէօյլէ տիր. պիզէ
մանի օլան, թապանլարընըն ալթընտա պիզի
էզէն հէր քիմ տէ օլտա, օնա գարչը իտու-
սումէթ տույարըզ, լաքին պուլթապանլա-
րըն թօզ հալինէ իֆրազ օլունտուղը կիւն ար-
թըզ ատաւէթիմիզի մուճիպ օլաճագ պիր հալ
գալմատըղընտան, թէսքին օլուրըզ, Ատաւէթ
կիտէր, եէրինէ իսթիհզար գաիմ օլուր:

Եալընըզ Յիսուս Բրիստոսա օլան պուզզ
ու ատաւէթ գաթիէն թէսքին օլմամըչ տըր,
պինաէն ալէյտէ իսթիհզար գաթիէն օնըն
եէրինի թութմամըչտըր, Պունուն մանասըն նէ'
տիր:— Մանասըն չու տըր քի Բրիստոս գա-
թիէն սիւահլարընը թէրք էթմէզ, հիչ ասլա
էքսիլմէզ, տաիմա հէվայը նէֆսանիյէյի րա-
հաթսըզ էտէր, հէր վագըթ հաքիմ, հէր հալ-
տէ զալիպ տիր:

Լաքին, տահա կէրիսի վար, Պուզզ ու
ատաւէթտէ տէրին պիր ճիհէթ տահա վար
տըր, օ տա, ձէնսպը Հագզըն վիֆագ ու
իթթիֆագլա հաչամագ իւզընէ, պիր արայա
ճէմ իթմիշ օլտուղընը բուհլար արասընա նու-
ֆուզ իթմէսի տիր: Պուրատա, զայդ ու ա-
տաւէթին տէրէճէյի տէնշէթլի էվճի պալա-
սընա գատար չըգար: Իքի գարտաշ արա-
սընտաքի ատաւէթի հիչ կէօրմիւշմիւսիւ-
նիւզ: Այնի րոհմին մահուլը, այնի սիւտ
իլէ լէրվէրտէ օլմուշ օլան, վէ հայաթլա-
րընըն տալարը պիրպիրինէ կէչէրէք միւտ-
տէթի էօմրլէրինտէ միւթէզապիլէն եէկտի-
կէրինէ սայէ էնտագ օլմալարը լազըմ կէլէն
պու իքի մախլուզ արասընա պիր քէրրէ հիս-
սի քէն կիրտի մի, արթըզ սէօնմէյի պիլմէզ
աթէյի պէլալարա պաիս վէ կիթտիքճէ տէհ-
չէթինի թէզիտ էտէն պիր ատաւէթէ պա-
տի օլուր: Զէվճ ու գէվճէ մէյանընտա թէ-
քէվվիւն իտէն քէն հիսսի տէ պուլնտան կէ-
րի գալմագ, Շայէտ էօմրիւնիւզ էնսաընտա
պիր քէրրէ պու հագին մէնզարլէյէ թէսա-
սիւֆ իթմիշ իսէնիզ, հէր հալտէ, պուլնտան
տոհա միւլէսսիֆ, պուլնտան տահա զիյաաէ
մէրարէթամիզ պիր վագաա գարչըսընտա
պուլընըմայաճաղընա գանի օլմուշ օլմա-
լընընըզ: Փագաթ, պու կէօրիւմէմէլի օլ-
տուղընը եէրտէ կէօրիւլէն քէն ու ատաւէթ-
տէքի գարապէթին ֆարզընտա օլմուշմըսը-
նըզ: Ճիտտի պիր մէհապպէթլէ պիւսպիւթիւն
քէնտի քէնտիսինի թէսլիմ իթմիշ օլան պիր
քիմաէ, պու սուրէթլէ սէվտիյիտէ խըյա-
նէթ կէօրէճէք, օնըն ատէմի սատագաթընա
մարուզ գալաճագ օլուրտա, իշթէ պու քիմ-
սէնին քէնտինէ գարչը իսաին տալմանան
հագզընտա հիսսի ատաւէթլէ միւթէհասսէս
օլմասընը սնլարըմ: Փագաթ պէօյլէ օլմայօր:
Իպրագըն ատաւէթ էլլէյէն սէվտիյի հագզըն-
տա հէր տիւրլիւ ասարը չէֆագաթ ու ֆէ-
տաքիարի կէօսթէրիպ տէ եինէ օնտան թէրք
օլունան տէյիլ տիր: Խայըր, օ տէյիլ տիր:
Ղարագ պաղլայան, խըհանէթ իտէն տիր:
Նէֆրէթ իտէն, սատագաթտա գուսուրը
պուլընան տըր: Միւթէննէֆի օլան, եէմին-
լէրինին խիլաֆընտա օլարագ հարաքէթ իտէն

տիր: Գուրպանընըն կիւղէլլի: Կէր տիւր-
լիւ շայիպէտէն ազատէ պուլընաղը, քէն-
տիւրնի, ծնտան իզրահ իլլէմէյէ ասէթա
սէվգ իթմէքտէ տիր: Գուրպան, քէնտիւրնի
Ֆէտա էլլէյէն հագգընտա նէ գատար ալի-
ճէնապ տաւրանը, ծնա նէ պէօյի ք խա-
յըրխանլըզար իպրազ էլլէմիլ, օ նանքէօրիւ
իհեա իչուն նէ գատար ալի հիսսիյաթլար
պէյան իթմիլ իսէ, օ նիսպէթտէ խայիլին
գալպինտէ, քէնտի վէլի իւն նիյմէթինէ գար-
չը սէօնմէզ, թէսքին օլմազ պիր ատաւէթ
հասըլ օլույօր:

Իշթէ արա սըրա բուլի գէմինտէ միւշա-
հատէ օլունան պու զարիպ հալ պազէն տէ
Ալլահ իլէ ինսան արասընտա ճէրէեան իթ-
մէքտէ տիր: Շէօյլէ քի, ինսան լութֆլար
իլէ, թէչէքքիւրտէն աճիզ պուլունաճաղը
պիր տէրէճէտէ մէպուլանէ իհեա իտիլթի-
տէն սօնրա, Ալլահան Կէր տիւրլիւ ասարը
խայրիխանէ իլէ թալթիթ օլունտուգտան
սօնրա, պու մէհապպէթ ատաւէթէ թէհալ-
վիւ իտիյօր վէ Ալլահ, ինսանըն թէսքին
օլմազ պիրմէզ զարազ ու քէնինէ հէտէֆ
օլույօր:

Տիւնեասա պիր նամը պէտնամ թէրք
էլլէմիլ օլան Միւնքիր ժիւլիէն իմքէրաթօ-
րըն գալպինտէ քէօքլէշիլ օլտուղը կէօրիւ-
լէն իշթէ պու կիպի պիր ատաւէթի մէն-
հուսէ իտի: Տիւնէնլէրինին էլինտէն խէ-
լաա օլմազ իլին իլթիճա էլլէմիլ պուլընտը-
ղը հէյքէլին գատէմէլէրի ալթընտան ալը-
նըպ թալիմ ու թէրպիլէ կէօրմէսինէ, Ալլա-
հըն իհսան պուլուրմուլ օլտուղը լութֆլա-
րա, քէնտի թաճընըն մուհաֆազար իչուն
ղայէթ միւշֆիզ տաւրանը օլան Բիլիսա-
նըն թէվէճճիւհինէ մուգապիլ, միւստէթի
էօմրիւնտէ սլէյանը թէչէքքիւր իտէճէք եէր-
տէ, Ալլահա վէ Բիլիսայա գարչը գալպինտէ
պիր ատաւէթի իպլիսանէ բէրվէրտէ իթմիլ
տիր: Օնըն մէրամը շէթմանիսի եալընըզ Բի-
լիսայը թալիլիպ իթմէք տէյիլ, ծնը թէրպիլ
տէ իթմէք տիր: Բօմա իմքէրաթիլըլընըն վար
օլան գուվվէթլէրի պու ուղուրա սարֆ ի-
աիլտիլէր: Նաչը արթաւգճա, զայլ ու ա-
տաւէթի տէ արթաւ վէ նիւայէթ, Աճէմիս

թան օլալարընտա «Մաղլուպ հյիէին, Էյ
Գալիլիալ» նէֆրէթամիզ քէլիմէլէրինի թէ-
լէֆֆիւզ էլլէտիլի, հայաթընըն խիթամ պուլ-
տուղը կիւն խուսուլմէթի տէ պիթտի կիթտի:

Ձրանսա մէշահիրի շուարասընտան բասին
բէզ միւնասիպ սուրէթտէ «Պիթուլլահ պի-
նամուսը իզսն իսէր, պինամուս sa քէրֆ
հյիլիւ օլսուղը Ալլահը վէ օնըն իպասէթիսա-
նէսի քալսիպ իթմէյի միւրաս հյիէր» տէմիլ
տիր:

Իշթէ Ալլահա գարչը օլան ատաւէթ
պունսան իպարէթ տիր: Իշթէ Յիսուս Բրիս-
տոսա գարչը օլան խուսուլմէթին հիքմէթի
պու սըր: Պու իքիսի եէկտիկէրինտէն գա-
թիէն թէֆրիզ օլունամազ: Ալլահը սէվէն,
Յիսուս Բրիստոսը տա սէվէր: Յիսուս Բրիս-
տոսը խօրլայան, Ալլահը խօրլար: Պու պէօյ-
լէ օլտըգտան սօնրա, պու իքի մէհապպէթ
վէ եա իքի ատաւէթի պու բատտէտէ ճէմ
իթմիլ օլմազ, Ալլահ օլմազ տէյիլ տիր տէ
եա նէ տիր: Պինաէն ալէյի Յիսուս Բրիս-
տոս Ալլահ տըր:

(Մապասի վար)

ՀԻՆ ՎԱՌԵՐԱԹՈՒՂԹԵՐ

Օ Ր Ա Պ Ի Ր

ՄԵԾ ՀԱԼԱԾԱՆՔԻՆ

ՈՐ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԵՍԻՅ ԴԵՄ

(1827 — 1830)

Ինչպէս յառաջագոյն խոսացած էինք այդ-
եւայլ առիթներով, այս անգամ կը ակսիմ հրա-
սարակել այն օրագրական վաւերաբույրը որ
Հայ Կաթողիկէից դիւ իննեւսաններոյ դա-
րուն երկրորդ խառնդին սկիզբները էջմիած-
նական Հայերե յարուցուած աննախընթաց ու
սոսկալի հաշածանքի պատմութիւնը շարաւարած
է or rus ork: Այս հաշածանքը՝ ինչպէս ծա-
փօր է, երկու հարիւր տարուան միջոցին մէջ
էջմիածնականաց կողմանէ Կաթողիկէից դիւ
մերթ ընդ մերթ յարուցուած թագնաթիւ հա-

բաժաններուն անեկե կասադին եղած է: Այսպիսի հրահարակութիւն մը ուրեմն, հեռի եւ բնաւին գերծ ո՛ր եւ է երկրորդական կաւ յետին մեծումներէ, կը կասարուի մի միայն ի սեր ճշմարտութեան եւ իբր փաւերական փաստաբույժ՝ յուսարանէն հաւար Պատկերներն ու անոր մութ կաւ դեռ չհետազոտած կաւ շաւ չհասկցուած եւ կաւ, որ առաւել է, չաւառօրէն մեկնուած խորշերն ու կողմերը: Եւ ըստ հետեւորդի, այսօրինակ հրահարակութիւն մը՝ ո՛րքան Պատկերներն անցնաւ եւս պիտի ծառայէ մանաւանդ մեր կաթողիկէ Հասարակութեան, որու առջեւ պիտի պարզէ իր հին գանձարանին չհնադ գոհարները, մասնաւոր պիտի ընէ իրեն՝ իր նոյն իսկ մօտաւոր անպարտէյի առաջինութիւնը, այն կորովի արիւնքն իրեն ու գերաւելն անհասկութեան գործը որով ակնաւոր չեղեցիւ առջեւ առաջին դարերու Քրիստոնէից առնականութեանը, անկեղծ գոգարեցին իրենց կրօնական Կաթողիկէ խորին հատկութիւնը, զգացումները, դաւանութիւնը, իրենց անկապար ու անպայման սերն առ Կաթողիկէութիւն, այն է՝ առ Ս. Գրան Առաքելական, առ անսխալ Գրքին Ընդհանրական Եկեղեցւոյ, առ Յայրոհն Առաքելապետին Պետրոսի եւ Փոխանորդն Քրիստոսի, որ՝ իր անուտ քերտով հրահարակեց զայն Վեհ անասանելի որու վրայ հիմնեց իր Եկեղեցին, որ, յանձնեց անոր՝ արածելու հաւար, ուսուցանելու, կառավարելու եւ փրկելու հաւար, իր ակրոյց հօտը: Այս յաստատուութիւն պարտադրուած դաւանութեան հաւար մեր Կաթողիկէ Եկեղեցւոյն անկերապար որին իրենց զոյքը, ընտանիքը, հաճոյն ու կեանքը. այս դաւանութեան հաւար, քաղաքականութեան զաւարճանական հաւարուած ինկուստանտորդ դաւան մեզ, անոնք սիրաշօտար ենթակեցին զիրենք խուժողո՞ւ ու դաւանադաւան խոշակաւանց, որոնց անանք հազիւ կը տեսնուի Եւրոպի կաւ Դեղինի կաւ Դեղինիստանի կաւ Յաղկերի օրէն: Ահա՛ ուրեմն մեր պարծանքը, մեր յուզումնաւոր եւ արտաւերջ յիշատակները, մեր արիւնքն սերը, մեր անցեցելի անանք օրէնակը, եւ մեր անպարտ յոյն ապագային: Այս Օրագիրը՝ Եկեղեցի մը եղեւերգական բանահիւ-

ստեանց երկրորդուն է, դարեր ու դարեր յետոյ, եւ՝ աւա՛ղ, ընդ հաւածիցներէ, ընդ Վասակ-արիւնակիցներէ! . . . բայց նոյն կասադութեանը, միեւնոյն որոշակոյն շաւերով եւ փայլակաւայն արտաւերջանակը, միեւնոյն արտաւերջ եւ հուժասաններով . . . միեւնոյն բաններով, անօրութեանը ու ծառայով, միեւնոյն հաղանաւոր եւ փայլակաւայն քաղաքանոյն, միեւնոյն կենսապահ անձնութեանը, հաւասարիւ մնալու հաւար հաղանաւանդ Կաթողիկէ սուրբ Կրօնի: Անեւ՛ր ըրայ մեր անանքն արագնասուրբ յիշատակը զոր առաւել եւս յարգել ու պիտի պիտի ստիպեմ այս անակ փաւերաբույժներէ:

Մենք առջեւին ունեւի երկու Օրագիրներ, ժամանակակից ու անանքն երկու զայն զայն հեղինակներէ ինքագրուած օրը օրին. մեկը սահակերէն յեղուաւ, միւսը հայերէն: Անոնք մեզ քեզ շատ անանքներ կան, բնականաբար, անպայն մեծանեւ սարքերութիւններ զոյց կուտան որ իրարեւ անկաւ ինքագրութիւններ են անոնք, ոյր վասն եւ իրարու լրացուցիչ: Հնար է քէ ասոնց անանք ուրիշ փաւերական գրութիւններ աչ զանոնք միեւնոյն անքին վրայ ասանք, կաւ Դեղիններն մեզ եւ կաւ մասնաւորաց մօտ. բայց մենք, իսկի որ պատկանեց գործ մը չէ որ կը յօրինենք՝ այլ իսկ փաւերաբույժ կը հրահարակենք, ուստի առ այժմ՝ անանք հոգալու շատ բնագիրներն հաւանաւորութեան կաւ մանրաւանդանութեան լրացուել, պիտի գոհանանք մեր ձեռքն ունեցածներով, եւ պիտի օգտուինք երկուսէն ալ:

Բայց որովհետեւ սահակերէն յեղուաւ ինքագրուածը անեղի լիակատար է քան հայերէնը, ուստի իբրեւ բնագիր պիտի հրահարակենք սահակերէնը, եւ ուր որ Հայերէնը սարքերութիւն մը կաւ առաւելութիւն մը ունի, զայն ալ պիտի դնենք իբր ծանօթութիւն:

Ըսենք հաւանաւոր քէ Տանկերէն բնագիրը կ'երեւի գրուած կաւ օրինակուած 1847ին, զի կ'աւարտի, յաւելուածի մը մեզ, Կարապետ Բարսիլի մահուանը, որ նոյն տարին տեղի ունեցաւ: Դիւրն ու յեղուաւ կը կրեն հեղինակները. մենք անանքն անքին հրահարակենք, անանք փոխելու նոյն իսկ սխալները, ըրայ տարի, քաղի կաւ ինաստի իսկ:

Հայերեն խմբագրուածը կը կրէ սա վեր-
ստորոքներ. «Այս պատմութիւնը գրած է
Յովսէփ Մինասեան որ եր ժամանակակից
այս հալածման: Սուաքին գրուած որ եղել է
Կ. Պոլիս: Բրիստոսի թրականն է 1827. հա-
լածումն մեծ Ուղղափառ Փաթոլիկաց որ
բրին Հայք»: Լեզուն նոյնպէս իր ժամանակին
որոշը կը կրէ, զոր սնկոխոխ պիտի պահենք,
որպէս եւ է, իբր հին յիշատակ մը:

ԾՆԹ. ԽՄԲ.

ԳԱԹՕԼԻԻ ԹԱՅՅԵՆԻՆ ՀԱԼԱՍՏՈՒՄՈՒՆ ՆԱԲԼԻ ԻՐՄԵՆԻ ՄԻԼԼԵԹԻՆ ԷԼԻՆՏԵՆ

ԱԿՐԱՆԵԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏ ԲԱԹՐԻԴՆ ԿԻՆԻՆԻՆՏԵ
ՎԷ ՄԷՅԱՆԵՃԻ ԽՍՎԵՆՏԵՐ ՕԼՈՒ ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՆՈՍ
ՎԱՐԹԱՊԵՏԻՆ ՎԷՔԻԼԻՆՏԵ

Իսա Մեսիս սեկեսի 1827, Քեանունի
կայիրն սոն կիւնդերինսէ .

Գուլունուզ մուալլիմ Անսոն սեսնի
էօյեանըն հմէյի իլէ:

ԱՍԻԹԱՆԷ

Իսա Մեսիս սեկեսի 1827է պաւլանան հալածու
էմէնի միլլէրինսէն Բարօլի քայքէսինէ վէ օլ առասա
օլան կեօնա կեօն ունուպէրէ առաքննա նախի օլու-
նուր պու պապսէ:

Թ Ա Գ Տ Ի Մ Է

Նէ հիւքմէթ տիր Պարինին կէօրուկիւ
իլլէր. թա իւքինտէն չիմույէ գըտար Յիսուս
Քրիստոս տիւնեայա կէլիպ կէօյէ չըգտըք-
տանս Կօնդրա, Յ... սէնէ մըքտարի քէնտի
ազիզ քիլիսէսի աղըր հալածու. մար չօք չէք-
տի տիւսիւզ փութ փէրէսթլէրաէն. Նիչէ մէմ-
լէքէթլէրին թօրաղը՝ ազիզ խըրիսթիանա-
րըն տէօքիւլէն քանդարը իլէ եօղրուլուք
տիւնեայա պէրէքէթլի խրիսթիանալար հասլա
կէթիրտի. Փատիչալըքլար տէվր օլուպ,
խըրիսթիան տէվլէթլէրի մէյտան սղըպ նա-
պէտիտ իթտիլէր փութիսանէլէրի վէ ծնա-
րըն թէվապիլէրինի, լաքին չի ֆայտո՝ մէ-
լիւն չէյթան պու խըրիսթիանալըն, վէ քի-
լիսէնին պիլլիինի փէրէմ փէրէմ էտիլ, կէօ-
նա կէօն հէրէտիկոսլուքլար աղտըրըպ, խու-

սուլէթ պըրապտը պու տիւպէր պիլլիին ա-
րասընա հալա պիլլիմ կիւնիւմիւզէ կէլինսէ,
էքսիք տէյիլ պու հալլէր. պէօյլէ ֆէնալը-
ղըն հաղըլաթըտա՝ պու օլտը. անատօլ պէլ-
տէսինտէն վէ բուլմէլ թարաֆըն ազիմ եէր-
լէրինտէն խըրիսթիան տէվլէթլէրի զայ օ-
լուպ հասըրըղա տիւչ օլտու օլ միլլէթլէր
վէ քալտը. պու ճիւմլէ տին տալատը քէ-
սիւլէյիւպ, պու լուանն խըրիսթիան միլլէթ-
լէթլէրին կէրէք պէյինլէրինտէ, կէրէք ճինս
ճինս գարչը նիզայը հիչ էքսիլմէյիւպ պի-
րի պիլլիին հարապ իթմէքաէն ֆարըլս կէլ-
մէտիլէր. նէ՝ հապաննը նէ՝ խըսըմ, վէ նէ՝
տէ քարտուչ կէօզէ կէօրիւնմէյիւպ շէյթանի
խըրս իլէ ալթ իթմէ սէվտասընտա օլուպ
նիչէ հազնէլէր թէլէֆէ կիտիպ նիչէ նիչէ
ճանլար զայ օլուպ բէրս օլտուլար. պու տա-
վալարըն առասընտան պիր ֆէսատ տահա
օրթայա չըգտը պիր ճինս էրմէնի միլլէթլին
իչինէ. պազըլտըր պաշլատը իչլէրինտէ օ-
լանլարա չաղըրմաղա՝ Ախտարմա. Աշաղա
իչի. Ֆիրէնիլ շաշուտը. Պօչը կըտրտո՝ վէ
քաթօլիկ. կէօյա կաթօլիկ լուղէթի ֆէնա
շէյ ալնաշըլըր ըմըչ. պու միսիլ սէօզլէր
օրթատա թաւաթուր պուլուպ Քրիստոս թա-
րիսի 184տէն ալարաք, աթըմ աթըմ աշ-
կըն քալկալար փէյտահ էթտի քապա էրմէնի
անդըլան, քաթօլիկ տէյիլէն իւզէրինէ. քա-
փուլու պաճալը օլտուլար կէրէք առիթանէ-
տէ կէրէք թաշրալարտա օսմանլընըն հիւքմ
իթտիլի մահալլէրինտէ. պու պաշլանկըն ա-
րասընտա պուլուլուտու, նրանիլի Տէր Կոմի-
տաս կաթօլիկ տիր տէյիլ չէհիտ օլտու. կիւն
կէշտի վաքիտ կէլտի պու տալատան օսմա-
տըլար էրմէնիլէր. չօղու աքճէ թէլէֆինտէն
էթիլուրիւ. իշտէ պէօյլէնէ քուլ իւզէրինտէ
պինա հարըր, սէլ կէլտիքճէ չէքիլիլ իտի.
կեսի չիտէթլի, կեսի կէվչէք եօլլու. լա-
քին արթըպ թաշըպ պիրպիրինէ սէօզ աթ-
մուլար, քէննայի սէօյլէիլէր հիչ էքսիլմէյ
իտի. 1778 Քրիստոս սէնէսինէ կէլինսէ կազ-
չըվանը Զաքարիա փաթիլին կիւնիւլէրինտէ
էրմէնիլէր թիւրէտտիլէր պաշլընա հալածում,
նէսի սէնէ տրտըր ուղանարապ. պու խու-
սուստա չօգ բըսվալըպ խնտ իթտիլէր քա-

թօլիքէրի էօրսէլէմէտէ . էօլիւլէրինի գալ-
տորմազ օլտուլար , քօքուտտուլար . քալ-
տըրտըքլարը տա՝ եօլ իւստիւ մէզարէ վա-
րընճա թաշլատըլար մէզարէ գօտուքսան
սօնդրա եէրինի փիւլէտիլէր . տիրիլէրի քիւ-
րէյէ վէրտիլիւ հարապ էտտիլտիլէր . էնճամ
էօլիւ իշին ճաղը պաթալ իտիւպ չընկըր-
տագըլ նէրտիպան փէյտահ իթտիլէր . հիւ-
լասայը քէլամ , մէզարտան էօլիւ տըչարը
աթտըլար . եինէ հըրսլարըն ալամատըլար .
պու րէսմ արասը , թանդըր կէօնտրտի Շի-
տէթլի վէպա , քի հիսապսըզ ինսան քըրըլ-
տը . Պու նասիհաթ օլմայընճա , պիր եափուզ
իհրաք զուհուր օլտու Ճիպալիտէն վէ 72
սահաթ պիրճիւլիյէ Ըսթանպօլ եանտը վէ-
րան օլտու , պինլէրճէ ինսանլար եանտը
թէլէֆ օլտու , ամմա հէր քէս օյանլպ քէն-
տինէ կէյտի պու քազպալըն իւզէրինէ վէ
պէօյլէ մէքս օլտու հալածոււմ պիր էյամ .
(Շարունակելի)

ՀԻՆ ԵԳԻՊՏԱՑԻՈՑ ՀԱՒԱՏԲԸ

ՀՈԳԻՈՑ ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԱՋՆԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՑ

Եգիպտախօսական գիտութեան ամենէն
նշանաւոր և ամենէն աւելի ճշգուած կէ-
տեքէն մին է՝ հին Եգիպտոսցւոց հաւատքը
հանդերձեալ կեանքի մը , որով կը խոստո-
վանէին որ մարդուս մի գերազնիւ մասը ,
հոգին , մահէ ու ապականութենէ զերծ , կ'ապ-
րի ու կը վարձատրուի ըստ գործոց . Ասոր
համոզուելու համար կը բաւէ ակնարկ մը նե-
տել եգիպտական ամենահին և հոյակապ յի-
շատակարաններու և կամ յուզարկաւորա-
կան հնութիւններու վրայ . Ասորեստան ,
Քաղդէաստան , Յունաստան և Հռոմ կը
պարծին իրենց մեհեաններով ու տաճարնե-
րով , բայց կայ բան մը , միակ բովանդակ
աշխարհին վրայ , բացառաբար սեպհական
միայն Նեղոսեան հովիտին . այն հսկայական
դամբաններն , որք են Բաբելոն , այն շի-
րիմներն որ ժայռի մէջ փորուած են ուղղա-
հայեաց դժով մինչև ցիւրուութիւն 20 կամ
25 մեդրի , ինչպէս ի Սաքքարա , կամ Լե-

րան մէջ կտրուած մինչև 200 մեդր , ինչպէս
ի Թեբէ , այն զարմանալի մոմիաները , այն-
պէս լաւ զմոսուած պատրաստուած , որ կըր-
ցած են չորս հազար տարիներ պահուիլ գրե-
թէ անվթար ու անեղծ , այնպէս՝ ինչպէս
զմոսողին ձեռքէն ելած օրերնին . Ինչո՞ւ
այնչափ աշխատանքներ , այնքան հոգ ու
խնամ , այնչափ նախագուշութիւններ , եթէ ոչ
ծառայելու համար (հոգ չէ՝ թէ ինչպէս) մար-
դուն այն մասին որ կը շարունակէ ապրիլ և
կրնայ այս հարկին մէջ ըլլալ . Նա աւանիկ
վկայութիւնք բազմաթիւ ու ակնյայտնի են .
Ահա Ե . Հարստութեան (Քրիստոսէ 3000
տարի առաջ) Բուրգերէն մի վկայութիւն .

«Ո՛վ Ունաս , ո՛չ , դու չմեռար . այլ դեռ
կենդանի , գացիր բազմելու Ոսիրիսի գահուն
վրայ . Ձեռքդ է անոր մականը և դու կը
հրամայես ապրողներու»

«Մեռելամահեան»ը որուն գլխաւոր մա-
սերը յօրինուած են Քրիստոսէն 2000 տարի
առաջ Միջին Կայսրութեան ժամանակ . ա-
ւելի լաւ ի ցոյց կը քնէ Ժողովրդական հա-
ւատալիքը . Այս գիրքը յիշաւի Եգիպտոսի
մէջ ամենէն ծանօթ ու ամէն տեղ տարած-
ուած գիրքն էր . անկէ օրինակ մը ունե-
նալը ամենամեծ բախտ կը համարուէր .

Արդ այդ գիրքը ոչ միայն կը հաւատտէ
հոգւոյ անմահութեան հաւատքը , այլ իր
ընտելեամբն իսկ և իր նպատակաւ զայն կը
պահանջէ , այնպէս որ , առանց այս հաւատ-
քի , բնաւ իմաստ և գոյութիւն ունեցած չէր
ըլլար . Որովհետեւ ան սահմանուած է սոր-
վեցնելու ամենուն այն բաները զորոնք պի-
տի կատարէ հոգին՝ անդիի աշխարհին մէջ .
հմայութիւնք , աղօթք , աստուածներու առ-
ջեւ զրուցելիք պաղատանք , ճամբորդու-
թեան պիտոյք , երջանիկ դաշտերու հասնե-
լու համար բռնուելիք ուղի , վերջապէս
ներքնաշիւարհին ճշգրիտ մէկ «պակեքա-
զաւդ առաջնորդ»ը , պիտի ըսէին նորեւուկ-
ները :

Ուրիշ մէկ գաղափարն , որ յայտնապէս
կը բացատրուի Մեռելամահեանին մէջ , դա-
տաստանն է որմէ պիտի անցնին հոգիները .
Այս տեսարանը կը նկարագրուի այս գրքին

ձիւն գլխուն մէջ, նշանաւոր է այն ազնու-
ութիւնն ու մաքրութիւնը որ կը տիրէ ար-
դարութեան և անմեղութեան բարոյական
զաղափարներուն շուրջը:

Զարմանալի երեւոյթ մըն է, կամ մա-
նաւանդ յայտնեալ ճշմարտութեան վարդապե-
տութեան իբրեւ աւանդութիւն մը արձա-
գանգեալ, որ՝ Եգիպտացւոց նախնի աւան-
դութիւնը վկայ կը հանդիսանայ՝ առանձ-
նական դատաստանի վրայ Յովքի գրքին
վարդապետութեանը:

Յովքի գրքին մէջ ուղղակի յիշատակ-
ուած չէ՝ թէ և իւրաքանչիւր անհատի իր
մեռնելէն վերջ կրելիք դատաստանը. բայց
սոյն նախահօր հաւատոյ խոստովանութեան
ամբողջութենէն որոշակի կը տեսնուի թէ կը
հաւատար հանդիսաւոր դատաստանի մը՝ որ
պահուն արդարը պիտի վարձատրուի աստ-
ուածային արդարութենէն, ու յանցապարտը
պատժուի:

Եւ իրօք, Յովք՝ բարձրեալը տեսնելու իր
անյողդողդ յոյսը հռչակելէ վերջ կը յաւե-
լու:

Իմ երկամուսնիս հալ ու մառ կ'ըլլայ այս սպառման
մէջ:

Այն աքեմ պիտի բւժէ ինձի. ինչո՞ւ ուրեմն կը հետա-
պնդեմ գանի:

Իրաւունք՝ այս ժամուս, իմ կողմէս է:

Վախցեմ այն օրը սուսէն:

Սուրի վրէժը կիզիչ է:

Միայն թէ դուք գիտնայիք որ կայ դատաստան մը:

Եթէ այժմ ակնարկ մը նետենք եգիպ-
տական յիշատակարաններուն վրայ, պիտի
տեսնենք թէ անոնք խիստ շահեկան ման-
րամասնութիւններ կը հայթայթեն մեզի նախ-
նական դարերու վարդապետութեանց վրայ՝
սոյն ահեղ ճշմարտութեանց մասին՝ զորս
անցողակի կը յիշատակէ մեզի Յովք:

Ըստ Եգիպտացւոց, գիտենք արդէն թէ,
Ոսիրիս ուղջնալէ վերջ հողիներու դատա-
ւորը կ'ըլլար, և որոնց կը սպասէր յաւիտե-
նակութեան սեւոց վրայ: Ամէն մեռնող,
ըստ եգիպտական կրօնից, իսկոյն կ'երթար
Արդարութեան սրահը, որ կ'ըսուէր նաեւ
Ոսիրիսի գահոյից դահլիճը: Այս դահլիճին
ինչպիսի ըլլալը գիտենք արդէն Մեռելոց

գրքին մէջ ներկայացուած մանրանկարներէն,
մեռելական կոթողներու և շիրիմներու վրայ
գտնուած խորաքանդակներէն: Պերճ սիւ-
նելու վրայ վը հանգչի դահլիճին կամարը.
այլաբանական յօրինուածներ ճարտար հիւս-
ուածքով մը կը զարդարեն շուրջանակի, և
ամէնը՝ դատաստանի տարբեր խաղերն են
որ կը պատկերացնեն: Զիշդ կեդրոնը երկու
սեւեռուն աչքեր կան՝ իբր նշանակ աստ-
ուածային ամէնագէտ իմաստութեան: Ո՛չ
մէկ գործք, ո՛չ մէկ խորհուրդ. ո՛չ մէկ
տրոփում սրտի խոյս չեն կրնար տալ անոնց
ակնարկէն:

(Շարունակելի)

ԵՐԹՆԵԱԿ ՔՐԻՍՏՈՒՆԷՒ

ՀԱՅԵՒՈՐ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ“ ԳՐԲԷՆ

ԿԻՐԻ Ա.—ԿԼ. Ի. —Առաքմանքեան ու լուսնեան սիրոյն
վրայ:

(Շար.)

Ինչո՞ւ կ'ուզես տեսնել՝ ինչ որ չի օրէն ստանայ:

Կ'անցնի աշխարհս ու անոր ցանկութիւնը:

Զգայական սխորժակները զրօնելու կը հրապու-
րեն. բայց այն ժամն որ անցնի, խղճի ծանրութենէն
ու մտքի ցրուակէն զատ ի՞նչ կը մնայ իսկ:

Սեպ ուրախ պոյսը՝ թխուր վերադարձ կը ծնա-
նի, եւ երկոյնի ցնծալից հսկումին կը յաջորդէ տրեւմ
առաւօտ:

Այսպէս՝ ամէն մարմնաւոր ուրախութիւն ողորկ
պատճախով կը մեռնէ, բայց ի վախճանի կը խայրէ ու
կը սպաննէ:

Ի՞նչ կրնաս ուրիշ տեսնել, զոր հոս չես տես-
ներ:

Ահա՛ երկինքն ու երկիր ու ամէն տարրեր. վասն
զի աստեղնէ կազմուեցաւ ամէն բան:

ՍՄԻՌՆԱԶԻ ԹԵՐԵՂԻԱ

(Պիտ Ժ. Կոնդակը)

Հագիճեաւ համար ունեցած եռանդը

Ով չի գիտեր թէ նա ո՞րքան վառ բաղձանք ու-
նէր հաւատքի թանկագին պարգեւը տանելու անոնց
որ դեռ եւս անկէ զուրկ էին: Դեռ փոքր եղած տ-
ան իսկ միաքը դրեր էր երթալ Ափրիկէ՝ տակաւին

վայրենի ցեղերուն քով՝ «անոնց Քրիստոս կամ իր ա-
րիւնը տալու համար» (Շարական ժամագրքի)։ Այս
մեծ ծրագիրը գործադրել չյաջողելով, իր ամբողջ
կեանքին մէջ տրտմագին ողբաց հիմնադրուող եւ հե-
րետիկոսաց տխուր վիճակը և չգաղափար սուրբ նա-
խանք մը սենեկալէ նկատմամբ առաքելայինքուն ո-
րոնք Աստուած կոչելը է այն ցեղերը մոլորութեան
աղջամուղջէն հանելու, անոնց սորվեցնելով ճշմար-
տութեան և առաքինութեան ճամբան։ Թեւեւ
բեզդիա իր սեւին և իր կենաց վիճակին բերմամբ ա-
ռաքելութեան դժնդակ տաժանքներուն փորձը չի
կրցաւ աւելուլ. սակայն Նդիայի ոգւով տոգորուած
ըլլալով՝ աւերիչ առաքելութիւն մը հաստատեց, ա-
ղօթքի ու ապաշխարութեան առաքելութիւնը։ Ա-
սանկով այն ջանքերը որ կ'ուզէր թափել հաւատոյ
տարածման համար, նաւիրեց աւետարանական խրատ-
ներուն անթերի կատարման համոզուած ըլլալով՝ որ
քրիստոնեայ անուան ծաւալման եւ հազուց փրկու-
թեան համար ըրած եռանդուն աղօթքները Աստուծո-
մէ պիտի ընդունէին ինչ որ ինքը կ'ուզէր, եւ ա'յն-
չափ աւելի լսելի պիտի ըլլային որչափ աւելի անմեղ
հոգիներու կողմէ անոր մատուցուէին։ Վերջապէս
քրիստոնեական վարդապետութիւնը պաշտպանելու
համար ունեցած եռանդը կ'երեւի նաեւ Քրիստոնեա-
կանի մասին ցոյց տուած կարեւորութենէն. աս գիրքն
էր որ ամենէն աւելի կ'ուզէր տեսնել իր դուստրերուն
ձեռքը, եւ որուն ընթերցումը և ուսումը ստեպ
անոնց կը յանձնարարէր։

Մեր Տիրոջ նկատմամբ ունեցած սէրը

Յիսուսի Քրիստոսի պաշտելի անձին նկատմամբ
ունեցած վառ սէրն ալ կ'աւելցնէ թերեզրիայի գո-
վածութիւնը. և արժանի է աշխարհահաւ ըլլալու այս
գարուն մէջ ուր այնքան նուազեր են քրիստոնեական
բարբերը։ Իրօք ցաւալի է տեսնել թէ կը ջնջուի աշ-
խարհիս մէջէն Փրկչին այն խօսքերուն յիշատակը, գո-
րոնք ուղղեց իր առաքելայինքուն երբ անոնք իրեն
հարցունքին թէ Աստուծոյ երթալու համար ո՞ր ճամ-
բուն հետեւելու է. «ես եմ նամական, ճեմառութիւնը
եւ կեանքը. ոչ ոք Հօր ֆով կուզայ եթէ ոչ ինձմով».
(Յովհ. Ժ. 6)։ Հանգստապաշտները եւ անոնց
նայելով արդի մի քանի նորապաշտներ կը մոռ-
նան այս ճշմարտութիւնը, որ խորապէս քանդակ-
ուած էր այս կոյսին մաքին մէջ, ինչպէս նաեւ անոր
հազույն ամենէն ներքին ծաղկերուն մէջ։ Հետեւա-
բար Աստուծոմէ ընդունած բոլոր բարեքներուն հա-
մար ինքզինքը երախտապարտ կը համարէր Յիսուս
Քրիստոսի. նոյնպէս երկնքէն սպասած ամէն շնորհ-
ները Քրիստոսէ կ'ակնկալէր։ Քրիստոս եղաւ միակ
ուսուցիչը որմէ սորվեցաւ իր վարքը բարքը ուղղել,
ինչպէս նաեւ ան եղաւ միակ առաջնորդը որ զինքը
անցուց նկատողութեան այլ և այլ աստիճաններէն։
Երջանիկ կը կոչէր զանոնք որ Քրիստոսի նկատմամբ

այս ճշմարիտ գաղափարը կազմեր էին. ընդհակա-
ռակն, արգահատութեան արժանի և հաւատքի լոյ-
սերէն զրկուած կը նկատէր զանոնք որ այս մասին
ուրիշ գաղափար ունէին։ Իր ամբողջ ընթացքը բա-
ցարձակապէս համաձայն եղաւ այս ճշմարիտ բարե-
պաշտութեան հիմնային ըմբռնութեան։ Յարատեւ
ուշադրութեամբ փոյթ տարաւ ձեւելու իր կեանքը
Քրիստոսի օրինակին վրայ, և ևս քանզեւ կազմելու
իր մէջ անոր պատկերը, այնպէս որ կրցաւ Առաքեա-
լին հետ բռնել. Քրիստոս իմ կեանքս է, եւ մահը ինձի
ցան է (Փիլիպ. Ա. 21)։

Յիսուսի Քրիստոսի հարցը

Հաստատապէս որոշած ըլլալով այսպիսի Տիրոջ մը
փրկաւէտ վարդապետութեանց հետեւելի, փութով
հրաժարեցաւ ամէն երկրաւոր սէրէ. իր հոգին մաք-
րելով ամենէն թեթեւ մեղքերէն իսկ և պճնելով ա-
ռաքինութեանց չքնաղ զարդարումքով։ Տակաւ առ-
տակաւ Յիսուսին այնքան կատարեալ կերպով նմա-
նեցաւ որ Աստուածային Տիրոջ երկրիս վրայ կրած
տանջանքները, հոգիքը, ցաւերը թերեզրիա ալ զգաց,
ինչպէս նաեւ մասնակից եղաւ անոր ուրախութեանց
և միեմտութեանց աստուածային սիրոյն հեշտալի
յափշտակութեանց մէջ։ Այս աստուածային սէրը
երբեմն այնպէս կը վառէ հոգին որ միաբը նոր լոյսով
մը պայծառացածի պէս հրաշալի կորով ու սրնո-
թիւն մը, նրբութիւն մը կը ստանայ։ Այսպէս եղաւ
թերեզրիային, որ նկատողութեան շնորհքով օժտուած
և անով լուսաւորուած ոչ միայն խելամուտ կ'ըլլար
Աստուած—Մարդուն պաշտելի և անհուն կատարե-
լութեանց այլ կը մերձէր ևս իր ակնարկը աստուա-
ծային Բանին անմերձեցալի խորութեանց մէջ։ Վեր-
ջապէս արժանի կը համարուէր հաղորդակցութեան
մէջ մտնելու Ամենասուրբ Երրորդութեան հետ, որ
անոր կը յայտնէր ամենաթաքուն գաղտնիքները, այն-
պէս որ երջանկութիւնն ունեցաւ Աստուծոյ Որդիէն
լսելու. Այսուհետեւ դուք հոգ պիտի ցանխ իմ երջան-
կութեանս՝ ճեմառիս հարցի մը պէս։ Հիմալ ես բոլոր-
ովիմ ֆուկդ եմ եւ դուք ամբողջովիմ իմա ես։ (Կոռ-
դակ Սրբազուցման)

(Շարունակելի)

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Կերմափոխիչ (transformiste) ԵՆՔԱՆՐՈՒ-
թիւնը եւ ՀնէԱրմեոնիթիւնը (paléontologie)՝
Քիւլիէ տեսնով սապէս սահմանած էր տեսակը.
«Հաւաքայթ մէկուէկէ ծնած կամ միեւնոյն նա-
խածնոյնէ սերած անհատներու եւ այն ամէնուն
որ անոնց կը նմանին՝ որչափ որ անոնք իրարու կը
նմանին»

Ուստի տեսակը, այս սահմանին նայելով, ինձմը

մըն է որոշ էակներու որ առանց կարեւոր փոփոխութեան կը շարունակեն իրենց գոյութիւնը դարերու ընթացքին մէջ:

Սակայն պէտք է կարծել թէ անհրաժեշտօրէն բացարձակ տարբերութիւն մը կը գտնուի ամէն տեսակներու մէջ: Հարկ է խոստովանել որ Արարիչը որոշ ծրագրի մը համեմատ ստեղծեր է այն ամէն էակները որ երկրիս այլեւայլ շրջաններուն մէջ հետզհետէ երեւան եկեր են. եւ ասոր համար բնութեան մէջ ուսումը չենք տեսներ այլ ամենապարզ էակէն անդգալի աստիճանաւորումով մը կ'անցնինք ամենէն կատարեալ կազմով ճոխացած կենդանիին:

Բայց տեսակներու զատման մէջ Արարչին միջամտութիւնը անհաճոյ երեւցաւ ոմանց, ուստի ուղեցին հաստատել թէ տեսակները իրարմէ ծագած են յամբ փոփոխութիւններու երկար շարքով մը:

Ասանկով դրուեցաւ կերպափոխական վարդապետութեան հիմնական սկզբունքը, որ յաճախ կոչուեցաւ ծագման օնաւթիւն. որովհետեւ ի սկզբբան, չմոռնանք բնաւ, այս գաղափարին հեղինակները՝ կերպափոխութիւնը իբրեւ լոկ ենթադրութիւն մը նկատեցին:

Փորձառական փաստեր հնար չէր մէջ բերել որովհետեւ, կ'ըսէին, մարդ այնչափ քիչ կ'ապրի որ չի կրնար ակնատես ըլլալ տեսակներու մէջ տեղի ունեցող որոշ յեղաշրջման մը: Ուստի բնականօրէն պիտի դիմուէր հնէաբանութեան, որ առջեւին կը դնէ սկիզբէն ի վեր երկրիս վրայ երեւցած կենդանիները եւ բոյսերը:

Հնէաբանութիւնը ցոյց կու տայ, իրօք, տեսակներու վերելակ ընթացք մը, նախնական ժամանակներէ ի վեր շարունակ յառաջխաղացում մը, բայց այս հաւաստիքը, ինչպէս տեսանք, հաւասարապէս կը յարմարի նաեւ որոշ ծրագրի մը համեմատ ստեղծման դրութեան. հետեւաբար համոզիչ փաստ մը չէր: Ուստի հարկ էր ուրիշ բան մը գտնել:

Արդ եթէ կերպափոխական ենթադրութիւնը հիմ ունի, յայտնի է թէ պեղելով երկրիս զանգուածին այլեւայլ շարքերը, այսինքն այն խաւերը որ անմիջապէս յաջորդեր են այն շրջաններուն, ուր կեանքի գոյութիւնը անկարելի էր՝ երկրագունդին չափազանց ջերմութեան պատճառաւ, պէտք է որ ամենէն վարի աստիճանին մէջ գտնենք ամենէն պարզ եւ խոնարհագոյն կազմով կենսաւոր էակներ:

Դարերու ընթացքն ի վեր ելլելով, նախնական ժամանակներու գետինն վրայ կը գտնենք նախ Սիւրբան շրջանը, յետոյ՝ Փամպրեան շրջանը, ապա՝ Նախագամպրեան շրջանը: Այս վերջինէն վար կը գտնուի բուն նախնական գետինը, որ կազմուած ըլլալով հատաքարի եւ բիւրեղաքարի ժայռերէ, բնականօրէն գուրկ է կենսականութեան:

Հիմայ տեսներ, ասոնց քննութենէն բխած հետեւանքները: Սկսինք սիւրբեան գետնէն, որ վերոյշեալներուն ամենէն նորն է: Ասիկա քանի մը տասնեակ միլիոն տարիներու հնութիւն մը ունի. եթէ այսքան վաղեմի ժամանակներէ ի վեր յեղաշրջում մը տեղի ունեցեր է, հոս անշուշտ պիտի տեսնուի:

Արդ՝ սիւրբեան կենդանականութիւնը արդէն իսկ արտաքոյ կարգի ճոխութիւն մը ցոյց կու տայ. ցարդ այս գետնէն բրածոյի 950 տեսակներ գտնուած են, որոնցմէ մի քանին այժմ անհետացեր են, բայց բազմաթիւ տիպաներ մնացած են նոյնութեամբ: Ասկէ կը հետեւի որ եթէ կեանքը, ի սկզբան պարզ է եղեր, յայտնի է որ սիւրբեան շրջանը անոր սկզբնաւորութիւնը չի ներկայացներ. այս շրջանին մէջ երեւցող կենդանիներուն կազմը այնքան բարդ եւ այնքան զանազան է որ հարկ անհրաժեշտ է աւելի առաջ երթալ:

Ուրեմն աւելի վարը փնտռենք Գամպրեանը թէեւ նախ քիչ մը աւելի պարզ կ'երեւի, բայց դարձեալ այնքան տարբերութիւններ եւ բարդ յօրինուածութիւններ կը ներկայացնէ որ կը համոզուինք թէ դեռ եւս տեսակներու ծագման շրջանին չենք հասած:

Կը մոայ քննել Նախագամպրեանը. աս էր կերպափոխութեան յետին ապաւէնը. եւ հնէաբանութեան մէջ հաւաստի մաս էր թէ այս գետինը ամենէն պարզ գործարանաւոր մարմինները կը ներկայացնէ: Բայց կամաց կամաց բազմաթիւ նորանոր տեսակներ երեւան կ'ելլեն, եւ արդի հետազոտութեանց արդիւնքները կերպափոխութեան գաղափարին բոլորովին հակառակը կը հաստատեն. եւ ասանկով կերպափոխութիւնը կը սկսի հիմ ի վեր տապալի: Ստոյգ է որ Նախագամպրեանը պարզագոյն բրածոներու մի քանի հետքեր ցոյց կու տայ, սակայն առջեւին կը դնէ նաեւ շողաւորներ (radiolaires) որ դեռ եւս կան ծովերու մէջ, Սպունգներ որ տակաւին կ'ապրին ովկիանոսներու խորը, ծովողնիներ (oursins) որ ամբողջ շրջանները կտրեր անցեր են. Զրակերպներու (Hydroids) գաղթականութիւններ. Կակղամորթներ, եւ նոյնիսկ խեցեմորթներ:

Մանուանդ այս վերջինները մեծապէս շահեկան են, արդէն իսկ մեծահասակ են՝ եւ սիւրբեան ծովերուն մէջ գտնուածներուն պէս յօրինուածութեամբ ճոխացած:

Ըսելիք չկայ. ասոնք ամենէն վաղեմի կենդանիներն են. ինչպէս կ'ըլլայ ուրեմն որ արդէն իսկ հին աշխարհի մը ամէն հանգամանքները առջեւին կը դնեն:

Յառա՛ջ տանինք մեր հետազոտութիւնները: Երբ խումբ մը առանձին սև սև մասիւրներ, յեղաշրջման գոնէ նշան մը կը նշմարե՞նք արդեօք ասոնց մէջ. խումբին վերջինները՝ առաջ երեւցած:

ներէն աւելի բարդ գործարանաւորութիւն մը ցոյց կուտան. հնար է միացնել զանոնք իրենցմէ անմիջապէս վերջը եկող խումբերուն:— Ո՛չ երբէք:

Ահաւասիկ ուրեմն իրարմէ բոլորովին տարբեր կենդանիներ, որ գրեթէ միաժամանակ երեւան եկեր են՝ իրենց շրջանին կլիմայական պարագաներուն համապատասխան կատարելութիւններով:

Ուստի նախնական խումբերու իւրաքանչիւրին յատկանիշներն են.

1. Յանկարծական միաժամանակ երեւում:

2. Միեւնոյն տեսակին մէջ բազմապիսի զանազանութիւն.

3. Կատարեալ նոյնութիւն այժմ գոյութիւն ունեցող տեսակներու հետ:

Այս հաւաստիքներուն առջեւ կերպափոխութեան հնէաբանական փաստերը բոլորովին օղբ կը ցնդին:

Մարդն իսկ, որուն զուր տեղ աշխատեցան նահապետիքի գտնել երրորդական շրջանին մէջ, նոյնպէս յանկարծակի երեւան կու գայ չորրորդականին սկիզբը, եւ այս նախապատմական դարուն մէջ արդէն իսկ այնպէս է ինչպէս է հիմայ: Անոր ուղեղին ծաւալը չէ փոխուած. թէեւ երբեմն կը հանդիպուի փոքրագոյն տիպարներու, առաւել կամ նուազ ծուռ ճակատներու, առաւել կամ նուազ ցայտուն ծնօտներու, բայց այս ձեւաբանական փոքր տարբերութիւնները չեն կրնար մեղի կասկածիլ տալ տեսակին նոյնութեան մասին, քանի որ արդի մարդկային ցեղերն իսկ այս օրինակ զանազանութիւններ կը ներկայացնեն:

Այս ամենէն կը տեսնուի որ կերպափոխութիւնը (transformisme) բոլորովին անհիմն ենթադրութիւն մըն է, եւ գիտութիւնը եւս կը հաստատէ Մովսէսի սա սքանչելի խօսքը.

«Եւ արար Աստուած զբազանս երկրի ըստ ազգի, եւ զանասունս ըստ ազգի, եւ զամենայն սողունս երկրի ըստ ազգի» (Ծննդ. Ա. 25)

ՖԵՄԻՆԻՍՏ

Մատամ ֆէվկէլատէ դայրէթլի վէ ֆաւլ պիր ֆէմինիսթ տիր: Գօթուղընըն ալթընտա պիր բէշկիր օլտուղը հալտէ էվէ տէօնէր վէ Կօճասընըն օթուրմուշ զազէթասընը օգուտըը սօֆրա օտասընա կիրէր:

— Էօյլէն մի, տահա սօֆրա հաղըր ի տիւմէմիշ մի:

— Սէն պէսլէմէնին իշինտէն պաշգասընա գարըմասան չօգ էյի օլուր:

Մատամ հիտտէթլէնիր:

— Պէնիմ պէսլէմէ իշինէ գարըմագտան տահա էյի վէ տահա միւսթանէլ եարաճագ իշլէրիմ վար տըր... Ինթիսապ մէսէլէսի իշլին պիր իճթիմսըմըզ վար իտի, իշթէ օրատան կէլիյօրում:

— Ալլա'հ, Ալլա'հ. սէն տէ մի ինթիսապա գարըշան օլտուն: Եօգսա բէյ մի վէրէ-ճէքսին:

— Գօրգամ', օ տա օլուր... Պու սապահ պիլէ պիր նամզէտ թաեին իթմէքլէ մէշղուլ օլտուգ:

Էֆէնտի գահգահա իլէ կիւլէր,

— Վա'յ պուտալալար:

— Պուտալա թապիրինէ, սէնին կիպիլէր միւսթահագ տըր: Պիր շու սուֆրայը հազըրլայամագ մը իտին:

— Աֆլ իտէրսին, աճ էօլէճէյիմի պիլ-սէմ պիլէ, օնը եարամ:

— Նէ' ասըրտա եաշայօրըզ, պիլմէյօր-մըսըն... Ժա'նն, Ժա'նն

— Մատամ?

— Եա սուֆրա թագըմլարը նէրէտէ տիր:

— Մագուր կէօրիւնիւզ, մատամ, պու սապահ գարըլարըն հուգուզընը մուհաֆազա խուսուսընտա պիր գարար վէրմէք իւզրէ թօլանմըշարգ տա, սուֆրայը տիւզէթէ-մէտիմ:

— Բէք աէ էյի եարմըշսըն: Տօղրու տըր: Գօճասընա տէօնէրէք,

— Ծանըմ, պիզ շու սէնին իշլէրին իլէ մէշղուլ օլտուղըմըզ վագըթ, սէն աէ էվ իշլէրիլէ մէշղուլ օլամագ մը իտին, տէր:

Էֆէնտի մըրըլտանարագ օմուղլարընը սիւքէր վէ հավաշճա,

— Ա'կիտի աճագ տիվանէլէր, տէր:

— Պու սապահ սէն նէրէտէ իտին, է-ֆէնաի:

— Հի'շ. եազըլտանէմաէ իտիմ: Պէն սէնի պագմալըյըմ, պէսլէմէլիյիմ, ինթիյաճլարընը տիւշլինմէլիյիմ քի սէն տէ հավատա գարըլարըն հուգուզընը մուհաֆազա իթմէքլէ ուղրաշասըն:

— Աճէլէ իթմէ, կէօրիւրսին:

— Պէնիմ Ֆեմինիսթիքլէ իշիմ եօգտըր: Սիզին կիպի աճագլարը կէօրիւնճէ, ար-

Թըգ պէնտէ Գեմինիսքիւ խաւթէլիյի գաւ-
մամըշտոր . . .

Պէսլէմէ ալէլ աճէլէ սուֆրայը հազըր-
լար, թաամ կէլիր :

Մատամ հէման չապուգ եէմէլինի եէր :

— Նի՛չին պու գատար աճէլէ խոխորսըն :

— Տէրսէ կիտէճէլիմ :

— Նէ՞ տէրսինէ :

— Սաաթ պիր պուչուգտտ հուգուգ
տէրսիմ վար տա օրայա կիտէճէլիմ :

— Եւ՛, տէմէք հուգուգ տէրսի տէ՞ մի
ալըյօրսուն :

— Կէօրմէյօրմըսըն քի հէր կիւն կիտի-
յօրում . . . Ավօգաթ պիր գատըն օլմագ սէ-
նին իչին մուճիպի մէմնունիյէթ տէլիլմի :

— Պանա գալսա, աշճըլըգ տէրսի ալսան
տահա խալըրը օլուր, հէմ թարասընը տա
պէն վէրիւրիմ :

— Պա՛գ շու ութանմագա :

— Ա՛հ քեաշքի ալօգաթսըգ նէսիլ սա-
տէճէ պիր «գարըմ» օլսայալը :

— Իշթէ պէն վագիթէմի թանըր, հագգը-
մը պիլիր պիր գարըլմ :

— Քեաշքի տէտիյիմ կիպի պիր գարըմ
օլմուշ օլսայալը տա, էվլատ սահիպի տէ օլ-
սայալմ :

— Էվլատ մը . . . Նէ՞, Տէմէք քի բուհը-
մըն թէֆէյիւղիւ, հիստիյաթ վէ գուվլէյի
միւտրիքէմին ինպիսաթը իչուն պանա վէ-
րիլմիշ օլան հայաթըմը, թէնճէրէ թէմիլէ-
յէրէք, չօճուգ պէլլէյի երգայարագ վէ
պէպէլլէրի պագարագ մը կէշիրէյիմ :

— Զավալլը գատընճըլագ, կէօրմէյօրմը-
սըն քի պու սուրէթլէ իքիմիլտէ պախթի-
յար օլամայօրըլ :

— Պանա պագ, տօսթըմ, պախթիյար-
ըգ ճնէֆաթիմէ ինչիրահ վէրմէքտէ տիր :

Մատամ ֆէվգ էլ ատէ պիր իսթիճալ իլէ
լօգմալարը ատէթաւ հուսուլօրտը :

Այաղա գալգտը :

— Ատիէօ :

— Ուղուրլար օլտուն, նէրէյէ :

— Հուգուգ տէրսիմէ :

— Ա՛հ, Ալլահ աղըլ վէրսին սանա :

Էֆէնտի եավաշ եավաշ թաամընը ետիք-

տէն սօնրա, պու լէգալէթի ֆիքրինտէն
պիւսպիւթիւն չըգարապիլմէք իչուն պիր
սիկար եագարագ զագէթասընը օղուճայա
տալար :

* * *

Բրօֆէսէօր Լէվի, հէր միւհրիւնիւ հիրմի
ֆրանքա պասան, պէօլիւք վէ էյրի պուր-
նունըն իւսթիւնտէ պիր կէօղիւյիւ պուլու-
նան վէ, ասըլ պիր հէրճայի (cosmopolite)
հալինի իրայէ իտէն պիր հուգուգչինաս տըր :

— Պուլըլըն, սէվկիլի մատամ, հագի-
գաթէն սիգ թալիպաթըմ արասընտա պիր
տիւրրի եէքթա սընըլ :

Մատամ քէնտիսինէ կէօսթէրիլէն սան-
տալիայա օթուրարագ :

— Ա՛հ, սէվկիլի մուալլիմ էֆէնտի, ֆէվգ
էլ ատէ գալպիմ միւնքէսիր տիր :

— Եինէ նէ՞ վարտը . . .

— Շու գօճամ օլաճագ եօգ մը . . . Պա-
թասընըն պիրի տիր :

Հէր կիւն օլտուղը կիպի պու կիւն տա-
խի մատամ մուխթասար սուրէթտէ մուալ-
լիմէ սուֆրատա ճէրէեան էտէն միւքեալէ-
մէյի հիքեայէ իթտի : Մուալլիմ պէօլիւք
աղգըլա պիր կիւլիւ վէրտի :

— Խայըր, պու պէօլէ, օլմագ . . . Պու
չէքիլմէլ . . . Էվվէթ, գարընըն տա աղը
վար, զիհնի վար . . . հայաթը ֆիքրիյէյէ էր-
քէք գատար ծնուն տա հագգը վար տըր . . .
Դարը տէմէք էսիր տէմէք տէյիլտիր . . . խա-
յըր . . . գարը հիւրը տիր . . . օ իսթէտիյինի
եաքապիլմէք . . . սէրպէսթիլինէ մալիք տիր :
Ա՛հ, շու էրքէլլէր ատէթա պիրէր ճէպպար
զօրպալար տըրլար : — Ամմա նէ՞ զօրպալատ-
տարլար : Պու տէֆա պիր տէ էվլատ սահի-
պի օլմագ, այիլէ թէշքիլ իթմէք ֆիքրինի
տէ տէրմէյան իթտի :

— Օ վագըթ սէնին թահտիլին նէրէտէ
գալըր . . . պու էօյրէնտիլլէրին նէյէ եարար,
չէրէֆին նէ՞ օլուր :

— Զօճուգ սահիպի օլմագ տիվանէլիք
տէյիլ մի, նէ՞ տէրսինիլ :

— Տիվանէլիք օլտուղը կիպի, գօճանըն
պու խուսուսաքի ֆիքրի սէնի մէճպուր ի-
տէմէլ . . . Ֆագաթ, մատամ, չապուգ հիտ-

տէթլէնսէյինիզ , գօճանըզըն էլինտէն գուր-
թուլմագ իչին գանուէն սիզէ պիր թագըմ
հուգուգ վէրմիշ տիր քի , սիզ օ հագգլարը-
նըզը միւտաֆաա վէ մուհաֆազա իտէպի-
լիրսինիզ . . .

— Օ տէտիլինիզ հագգ հաճկիսի տիր :

— Մատամ , սիզէ պաշգա տէֆա տալսի
սէօյլէմիլիմ քի , նիքեա՛ն պիր սէօքիւլմէզ
պաղ տէյիլ տիր : Չաթէն վաթանտաշըմ պու-
լընան Եէհուտի Նաքէ . . .

— Պէնիմ ֆիքրիմտէն կէչէն տէ օ տըր :
Պիր գօճայա իթաաթ իթմէք մէճպուրիյէ-
թինաէ պուլընմայը գապուլ իտէմէմ . . . Սյ-
րըլըրմ . ֆագաթ չիմտի տէյիլ :

— Պու էյի ֆիքրինիզի նիչին թէէլսիր
իթմէք տիւչիւնիւյօրսընը :

Տահա էվլէնտիլմէ բէք ազ վագըթ օլ-
տու . . . գօճամ օլաճապ պէնի պէսլէյօր չիմ-
տիլիք . . . պու սայէտէ սօգթօր օլուպ բա-
րա գազանայըմ , իշթէ ծնտան սօնրա իւք
եաքաճաղըմ չէյ այըլմագ օլաճագ տըր . . .

Էվլէլլէրի պու եօլտաքի նասիհաթլարը-
նըն տայիմա բէտտ իտիլաիլինի կէօրմէքտէն
մէյուս օլան Եէհուտի՝ թալէպէսինին եուժ-
չամը օլտուղընը կէօրէրէք զայէթ մէմնուէն
օլուր : Փագաթ գալպինտէ Կիսս իթտիլի պու
ֆիքրի մէմնունիյէթի պէլլի իթմէմէք իշուէն
պու խուսուստաքի միւքիալէմէյէ նէթիճէ
վէրէրէք , միւրայի պիր թէպէսսիւմէ ,

— Շիմտի արթըզ չալըչալըմ , տէր :

* *

Եալընըզ բարանըն խաթըր իչին տէրս
վէրէն Եէհուտի , կէօզլէրինի գարչը տիվար-
տաքի սաաթա գալտըրըր քի ալթմըչընճը
տադիգա պաշլամը տըր : Հէման ճէլսէյէ խի-
թամ վէրիւր վէ այաղա գալգար : Թապիի օ-
նուէն այաղա գալգամաընը կէօրէն գատըն տա
գըլամ իտէր վէ սափուշուպ կիտէր :

Թալէպէսի գաբուտան տիշարը չըգար
չըգմաղ մուալլիմ Լէվի եազըխանէսինէ ալ-
տէթ իտէր , պէօյիւք պիր գօլթուգլը սան-
տալիա իւզէրինէ օթուրըր , քէյֆլի պիր սու-
րէթլէ գօյլարընը իքի թարաֆա ուզաթըր վէ
զայէթ մէմնուն վէ մահգուէն պիր հալտէ ,
տէր :

— Փէմինիզմ . . . չայանը հայրէթ պիր իյ-
ճատ տըր . . . սօն զէմանլարտա ֆրանմասօն-
լըգ պու գատար էյի պիր տօլապ գուրմամըչ-
սըր . . . ա՛շգ օլտուէն ուսթալարընա . . . Գարը
գըսմը վալիտէ օլմագ իչին խալգ իտիլմիշ
տիր . . . իշթէ ծնուէն վազիֆէսի տիր պու . . .
զաթէն ծնուէն պիւնիէսի տէ պու վազիֆէյէ
էլվէրիշի պիր սուրէթտէ եարըլմը տըր . . .
Պու վազիֆէսինին իյֆաըր խուսուսընտա
գարընըն կէօսթէրտիլի ֆէտաքեարըզ , չէ-
ֆագաթ , նէզաֆէթ ու նէզաքէթ հագիգա-
թէն չայանը հայրէթ տիր . . . Օնը պու վա-
զիֆէտէն ուզաղաշտըրմագ . . . վալիտէ օլ-
մագ զայիլէսինտէն գուրթարմագ իյճապ ի-
տէրտի : Օնա տա միւվէֆֆագ օլապիլտիք . . .
գարըլարտաքի իզգէթի նէֆսի , ծնլարըն քիպը
ու զուրուրընը օղչայարաղ մաթլուպ հասըլ օլ-
տու . . . Գատընլարա սիզ քէնտի հուգու-
զընըզը երքէքլէրէ գարչը մուհաֆազա էլլէ-
մէքլէ միւքէլլէֆսինիզ . . . չօլուգ չօճուղը-
նըզ օլուրսա , էլինիզ այաղընըզ պաղլանը
օլուր . . . միւտաֆաայը հուգուգ չէօյլէ տուր-
սուէն , հայաթը ֆիքրիյէնիզ պիլէ խալէլտար
օլուր՝ եօլլու թէլգինաթընը , այիլէ օճա-
ղընը գուրուտաճագ պիր հալէ կէթիւտի . . .
այիլէ օճաղը սէօնէրսէ , մէզհէպին գանտիլ-
լէրի տէ սէօնմիւշ պուլընըր , չիւնքի այիլէ
Ալլահըն ատէթա իսթիւքեամը տըր . . .

Պուշարը քէնտի քէնտինէ սէօյլէնտիք-
տէն սօնրա , իսթիյար Եէհուտի քէյֆինտէն
պիր գահգահա իլէ կիւլիւվէրտի քի , պու
գահգահա սէտալարը քիւլֆէթլէ տէօչէնմիշ
օլան օտաաընըն գալըն խալըլարը արաաընտա
պօղուլտը :

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՀԻՈՄ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԱՇԽԱՐՀ.—Վսեմ Կար-
գինալ Օ'Գոնէլ , արքեպիսկոպոս Պոսթընի , Ամերիկա-
յէն մեկնէր էր Ս . Քահաճայապետին այցելելու հա-
մար : Ն . Վսեմ Տէրութիւնը՝ մեկնելէ առաջ հետեւ-
եալ գրութիւնը ուղղէր Ե Ուիլսըն նախագահին .

«Տէր Նախագահ ,

«Հռոմ երթալու կը պատրաստուիմ , արդի տղ-
գային տաղնուպէն շատ առաջ տրուած որօշուձերու
համեմատ :

«Պատրաստ եմ անմիջապէս դառնալու՝ երբ կացութիւնը այնպէս պահանջէ, և միշտ իմ սիրելի հայրենիքիս ու տնորյարգելի Նախագահին տրամադրութեան ներքեւ պիտի ծառայեմ»

Կարդինալ Ռ. Օ'Գոնէլ

Դէպի Հռոմ մեկնած են նաեւ Ամերիկացի ուրիշ վեց եպիսկոպոսներ և Վսեմ, կարգինալ Ֆարլէր, արքեպիսկոպոս Նեւեորքի, ընկերակցութեամբ մի քանի եպիսկոպոսներու և բարձրատնօնի եկեղեցականներու, և Վսեմ, կարգինալ Կիպրիս, արքեպիսկոպոս Պալմերի, Նաւիրպետ Նախագահ Միացեալ Նահանգաց, ընկերակցութեամբ բազմաթիւ եկեղեցական հետեւորդներու:

Այս հաւաքական ուղեւորութեան շնորհիւ, Ս. հայրը, իր փափաքին համեմատ, պիտի կարենայ հիւսիսային Ամերիկայի եպիսկոպոսութեան անդամներուն հետ խորհրդակցել նոյն տեղւոյն վերաբերեալ ամէն խնդիրներու մասին:

ՀԱՅ-ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԺԱՐԱՆ. — Հետեւեալը է՝ ընդունինք ի հրատարակութիւն.

Գերագաւառ Գերապայծառ Յէր,

Մեմորալի Մայիս 7/20 և 3188 թիւին չորրորդ էին մէջ պիտի իխթիլամ տնտեսի ներքեւ Մայր Եկեղեցայ Մեծաւոր Ժողովրդապետի և Թաղականաց մէջ երեւան եկած խնդիրը բողոքով խեղաթիւրուած և ճշմարտութեան հակառակ վիճակի մը մէջ ներկայացուած է:

Բնականաբար պիտի կարենայինք հարկ եղած փաստերով և բացառութիւններով խնդրոյն ետեւութիւնը պարզել, որով անշուշտ հանրութիւնը ևս մեր գործելու եղանակին իրաւունք պիտի տար. սակայն առ այժմ ասիկայ չէ մեր բուն վախճանը:

Կուզենք մի միայն պատկ. թերթիկ միջոցաւ յայտարարել թէ եղածը Արքեպիսկոպոս խնդիրը ըլլալէ շատ հեռի է. այլ այդ անհամերաշխութիւնը գիտաւորաբար ծագում առած է Զատիկի եւկրորդ օրը ի պատիւ Սուրբ Աստուածածնայ ձայնաւոր պատարագ կատարուած ըլլալէն. չենք ուզեր հոս յիշել, և ծանրանալ ուրիշ զգուշի պատճառներու վրայ, ընթերցողներու միտքերը չզղարկելու համար...:

Հաճեցէք ընդունել յարգանքս հաւաստիքս:

ՌԱՓ. Վ. ԷՔՄԵՐՃԵԱՆ

Մեծ. Ժողովրդապետ Մայր Եկեղեցայ

Ղալաթիա, 8/21 Մայիս 1914

Տ. Սամսոնէն բղթակից մը կը գրէ.

Տեղւոյն Ժողովրդապետն որ ժամանակէ մը ի վեր Տրապիզոն կը գտնուէր՝ աւագ շարթու մէջ վերադարձաւ ընկերակցութեամբ Գեր. Նուրիան Յ. վ. ի Սուալին Հաղորդութեան հանդէսին օրը Մայրագուշութեան աստիճան ընդունեցաւ և ամսոյ 8ին վերադարձաւ Տրապիզոն:

— Վեհափառ Կայսեր Գահակալութեան տարեդարձին առթիւ Արհիպատիւ Նապիւն Գերագաւառ, պաշտօնապէս հրաւիրուած ըլլալով, երկու վարդապետներու ընկերակցութեամբ ներկայ դառնալ ջաւ պաշտօնական ընդունելութեան:

— Տրապիզոնի Միթրարեանց վարժարանի տեսուչն Վեր. Հ. Ներսէս վ. Տիրացուեան, որ ժամանակէ մը ի վեր բացակայ էր վարժարանի գործերուն համար՝ ամսոյ 8ին վերադարձաւ ի Տրապիզոն: Նոյն պէս Աւագ շարթուն Վ. Ենեատիկէն եկաւ Հ. Կարապետ վ. Տէր-Սահակեան ուսումնապետ նոյն վարժարանին:

— Յիսուսեան Հարք իրենց ներքին առաքելութեանց համար Սամսոնի մէջ գործակալութիւն մը բանալու հրաման ստացան և Աւագ շարթու օր տեղւոյն հասնէր Գեր. բէռ Աբագ գործակալի պաշտօնով: Այս ձեռնարկը շատ օգտակար պիտի ըլլայ թէ՛ լատին թէ՛ մերազնեայ երիտասարդութեան համար:

Ն. Լիվոնսի Հայ Կաթողիկէ հասարակութեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն երկու հարիւրամեակը, որ կանաւ ծառուցեր էինք, սքանչելի կերպով տեղի ունեցած է: Մանրամասնութիւնները՝ գալ թիւով:

Ներքին Նի ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐ.—Երեսփ.

Ժողովը Մայիս 19ին նիստ գումարեց Ռիպ փաշայի առժամեայ նախագահութեամբ և ձեռնարկեց նախագահի ընտրութեան Բուհարկուներու թիւն էր 181, Ընտրուեցաւ Պետական Խորհրդայ նախագահ Խալիլ պէյ 180 քուէով: Ապա 160 երեսփոխաններ մասնակցեցան դեր-նախագահներուն ընտրութեան: Էմիր Ալի փաշա և Հիւսէյն ճահիտ պէյ ընտրուեցան Ա. և Բ. դեր-նախագահ, առաջին 102 և երկրորդը 104 ձայնով: Հալաճեան էֆ. ստացաւ մէկ քուէ: Ապա ընտրուեցան քարտուղարները, որոնք են Ֆէրհատ պէյ 151 ձայնով, Պէտի էլ Մուայէտ պէյ 151, Հայտար պէյ 148 և Ստեփան էֆ. Զրաճեան 133 ձայնով: Այս վերջնոյն ընտրութիւնն որոշուած էր իթթի-հատական կուսակցութեան նոյն առտու գումարած ժողովին մէջ: Վարչական պաշտօնեայ ընտրուեցան Ռիպ պէյ 138, Բեազիմ պէյ 135 և Սալա ձիւճօզ պէյ 134 ձայնով:

Ն. Արեւելեան Առատուրէի վերահսկիչ Մ. Մ. Հաֆթի ու Վէսթէնէքի պայմանագրութիւնները կնքուեցան ու ստորագրուեցան: Բէյրութի կնքութեան հակառակ զարգացում կ'ընէ թէ վերահսկիչներ քանի մը օրէն արձակուրդով իրենց երկիրները պիտի դառնան՝ անձնական գործերու կարգադրութեան համար: Պայմանագրութիւնները Երեսփ. Ժողովին կողմէ վաւերանալէ ետքը գործի պիտի ձեռնարկեն, որով երկու վերահսկիչները մինչեւ որ Կ. Պոլիս դառնան, պայմանագրութիւնները վաւերացած պիտի ըլլան, և յետոյ իրենց պաշտօնատեղիները պիտի ուղեւորին:

Ն. Աթէնքէն կը հեռագրեն երէկի թուականով.— Թրակիոյ կացութեանը մասին Կ. Պոլսէն առնուած

Լուսերու վրայ, թուրքահայկէն յարաբերութիւնները, որ բարեփոխու մօտ էին, նորէն ձգտուելու վտանգին տակ են: Յունաստանի Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց հրահանգ տալ Եւրոպա գտնուող իր գեապաններուն, որպէս զի կառավարութեան ստացած տեղեկութիւնները մեծ տեղութեանց հաղորդեն:

Ն. Գլխէն կը հեռագրեն Վաթէնի.— Յունաստանի թագաւորն Աթէնքի մէջ վերջերս բրած յայտարարութիւններով կ'անկարկէ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ սեղանի բանակցութեան մը կարելիութեանը՝ կղզիներու խնդրին նկատմամբ համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար: Սակայն, կ'ուզէ որ այդ խօսակցութիւնը տէրութեանց որոշմանը վրայ հիմնուի: Ում կառավարութիւնն այդ հիման վրայ ունէ խօսակցութիւն բնաւ պիտի չընդունի: Այն տեսակ լուծում մը միայն պիտի ընդունի որ կղզիներն անբաժանելի մասը նկատուին: Օսմ. կայսրութեան, առանց վերապահութեան, Սակայն կղզիները զինուորականապէս գրաւուած ըլլալով, հեռեկալ սահմաններուն մէջ միայն զիջողութիւններ կրնայ ընել:— Կղզիներու ամբողջութիւնը մասնաւոր կառավարութիւն մը կազմեն օսմ. սովորական նահանգի մը ձեւով: Այդ պարագային Բ, Դուռը պիտի կրնայ նկատի առնել թուրք կառավարչին մօտ օտարագրի ոչ-յոյն քննիչի մը ընդունուելը՝ արգար վարչութեան մը եւ թախաւորութիւններն ապահովելով: Վարչական տեսակէտով, տեղական խորհուրդներ, տեղական ոստիկանութիւն մը ու ոստիկան զինուորութիւն մը կրնայ կազմուիլ տեղական ժողովուրդէն: Աստ.ք են ընդհ. գիծերը ծրագրի մը որուն վրայ Թուրքիա կրնայ բանակցել: Սակայն միանգամ ընդ միշտ պէտք է ըսել թէ Օսմ. կառավարութիւնը բնաւ պիտի չկրնայ ընդունիլ այն տեսակ լուծում մը որով ինք հարկադրուի հրաժարել կղզիներուն տիրապետութենէն:

Ն. Եւրոպայի եւ Հայաստանի նախագահներուն յատակագիծերն ու ծրագիրները պատրաստուած ըլ-

լալով շինութիւնները մէկ երկու ամիսէն պիտի սկսին ֆրանս. ընկերութեանց կողմէ:

Ն. Միջերկրականի գերման նաւատորմին հրամանատար գեր—ծովակալ Սուսոն Պոլսոյ նաւահանգիստը ժամանեց Կէօպէն տրէանով յաճանաւով: Աւարտողապետի օգնական Մէմուհ Սէօպէն երթալով Սուլթանին անունով բարի գալուստ մղղիեց գերման գեր—ծովակալին: Նոյն միջոցին մարտանաւին նաւագածուններն Օսմ. կայս. քայլերգն հնչեցուցին:

Ն. Դեր ծովակալը Կոստեր ներկայացուաւ և պալատին մէջ ի պատիւ իրեն սեղան մը տրուեցաւ:

Ն. Գործուէն կը հեռագրեն Թէ՛ Ալպանիոյ եւ Եգիպտոսի համաձայնութեան նախաշաւիղ պայմանները Մայիս 17ին ստորագրուել են: Խիմարացիներուն պահանջումները տէրութեանց պիտի ենթարկուին: Ալպանիոյ յանձն առեր է ընդհանուր ներքին շտրկէ որ և է կերպով Եգիպտոսի շտրքումին մասնակցողներուն: Տէրութիւնները պիտի ապահովեն բոլոր առանձնաշտրքմանց պահանջումը և Ալպանացիներու խոստումները Եգիպտոսիներուն հանդէպ: Սակայն այս ամէնուն հակառակ Իտալիոյ լրագիրները Վալոնայէն կ'իմանան թէ Ալպանացիները վերսկսեց են յառաջ խաղացումի և թէ յաւանք երկրին մէջ մեծ գրգռութիւն կը տիրէ: Ալպանացիներուն մեծ մասը կը յուսայ թէ տէրութիւնները պիտի միջամտեն:

— Ալպանիոյ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առաւ ձերբակալելու համար Արիֆ Հիքմէթ անուն անձ մը որ օտար ազգերէն ելած գրաւման ունի և Տիպայի մէջ ռզղակութիւն մը կ'ընէ իսլամական բրթականութիւնը:

Ն. Տուրացո, 49.— Այս առտու կաւռ տեղի ունեցաւ հոլանդական ոստիկան զօրաց և Էստա փաշայի պահակազօրքին միջեւ: Էստա փաշայի տունը ռմբակոծուեցաւ: Կռիւր վերջ գտաւ ձերբակալմամբ Էստա փաշայի, որ այժմ բանտարկուած է աւստր. Սիկէդար յաճանաւին մէջ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դեպքեր եւ սկզբունքներ	321
Յիսուս Քրիստոս	323
Հին վաւերագրութիւն	325
Հին եգիպտացոց հաւատք	328
Եօթնեակ Քրիստոնէի	329
Այլեւայլ	330
Ֆէմինիսթ	332
Տեղեկագրական	334

ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ
ՅՈՎ. Ծ. Վ. ԿԵՏԻԿԵԱՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԱԳՐԱԳԵՏ
ԳԷՈՐԳ Ծ. Վ. ԹԵՐԶԻՊԱՇԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.— Թուրքիոյ համար տա-
րեկան՝ 40 դհկ. արծ. վեցամսեայ՝ 20.— մէկ թիւ՝ 1 դհկ.— Արսաւահ-
ման տար. Ծր. 10. վեցամս. 5.— Վճարմունք կանխիկ են:

ՀԱՍՑԷ.— Կաթողիկէ Արձագանգ, Բերա, 5. Պայրամ փողոց 5, 4.

Պոլիս:

GATOGHIGUÉ, ARTZAKANK

Péra, 5 Rue Baïram 5

Constantinople

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ.— 1.— Արձագանգ կը հրատարակուի
Շաբաթ օրերը: 2.— Խմբագրութիւնս պարտաւորեալ չէ ան-
պատճառ կամ նոյնութեամբ հրատարակել իրեն զրկուած ու է
յօդուած: 3.— Կեղծանունով զրկուած յօդուածներու հեղինակը
կը պարտի իր իսկական անունը ծանուցանել Խմբագրապետին:
4.— Ձեռագիրները ետ չեն դարձուիր: Յօդուածներու 5.—
ձեռագիրները պէտք է գրուած ըլլան թուղթին մէկ կողմը մի-
այն: 6.— Ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմանագրութիւնք
կը կատարուին: 7.— Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է
անհրաժեշտ երկու դահեկանի նամակադրոշմ ի միասին զրկել:

Տարր. Սկզբունք Գրիստ. Վարդապետութեան. գին 2 դհկն.:

Տէր. Կոմիտաս Քահանային վարքը. գին 5 դհկն.:

ՏՊԱՐԱՆ Կաթողիկէ Արձագանգի Բերա, 5 Պայրամ փ. 5: Տպարանս ըստ՝ամենայ-
նի ճոխ և ի վիճակի է որ և իցէ տպագրական գործոց համար: Կը տպուին ամեն տե-
սակ ծանուցմունք, գիրքեր, տետրներ, հրաւիրագիրներ, բարդեր, քարդ-ատրէսներ,
մահազդներ, եւն. եւն.: Գիները անմեղքի կերպով աժան են: Գեղեցկագիտական ճա-
շակի և տպագրական մաքրութեան կողմէ յաճախորդները անտարակոյտ գոհ պիտի
մնան:

WIENER BANK-VEREIN

FONDÉ EN 1869

Capital autorisé et versé 150.000.000 de couronnes

Réserves: 49.000.000

SIÈGE CENTRAL:

Vienne I. Schottenring

SUCCURSALES:

EN AUTRICHE-HONGRIE: *Agram, Aussig, Bielitz-Biala, Bozen, Bruenn, Budapest, Budweis, Czernowitz, Drohobycz, Friedek-Mistek, Graz, Innsbruck, Jaegerndorf, Karlsbad, Klagenfurt, Krakau, Lemberg, Marienbad, Meran, Oest, Nowosielitza, Pardubitz, Pilsen, Prag, Prossnitz, Przemyśl, Salzburg, St. Poelten, Stanislau, Tarnopol, Tarnow, Teplitz, Teschen, Villach, Wr. Neustadt, Zwillau.*

EN TURQUIE:

Constantinople et Smyrne.

SUCCURSALE DE CONSTANTINOPLE

*Siège à Galata, Place du Pont de Karakeuy
Agences à Stamboul, Péra et Scatari.*

Le Wiener Bank-Werein fait toutes opérations de Banque et notamment :

Avances en Compte-Courant contre dépôt des titres, effets de commerce ou marchandises;

Escompte d'effets de commerce;

Achat et vente de change sur l'Etranger;

Emission de lettres de crédit et ouverture d'accréditifs simples et documentaires;

Paievements télégraphiques en Turquie et à l'Etranger;

Encaissement d'effets, de coupons, d'obligations amorties ou favorisées aux tirages;

Exécution d'ordres de Bourse sur place et à l'Etranger;

Ouverture de Comptes-Chèques et de comptes-dépôts à intérêt;

Garde de titres, marchandises etc.

Achat de vente de monnaies diverses, matières précieuses, monnaies d'ornements;

Caisse d'Epargne à 3. $\frac{1}{2}$ % d'intérêt.

Location de coffre-fort (à Calata et à Stamboul).

UN BUREAU DE VOYAGE (Représentant des Chemins de fer de l'Etat Autrichien) est attaché à l'Agence de Péra et délivre des billets pour tout l'Univers. Les voyageurs y trouveront toutes facilités possibles et tous renseignements désirés.